

Sociální služby pro zájemce o náhradní rodinnou péči ve Zlínském kraji

Bc. Bohuslava Múdra

Diplomová práce
2014



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Bohuslava Múdra**
Osobní číslo: **H120083**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální služby pro zájemce o náhradní rodinnou péči ve Zlínském kraji**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti náhradní rodinné péče, adopce, pěstounství a odborné přípravy žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace smíšeného výzkumu: kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného interview a kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: sborník z XII. celostátního semináře : Brno, 10.-11.10.2012. Brno: Triada – poradenské centrum, 2012, 72 s. ISBN 978-80-260-3578-7.

ARCHER, Caroline. First steps in parenting the child who hurts: toddlers and toddlers. 2nd ed. Philadelphia, Pa.: Jessica Kingsley Publishers, 1999, 128 p. ISBN 18-530-2801-0.

MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 183 p. ISBN 80-717-8304-8.

NOWAK, Stefan. Metodologie sociologických výzkumů: obecné problémy. Vyd. 1. Překlad Jiří Večerník. Praha: Svoboda, 1975, 411 s. Sociologická knihovnice.

RIEGER, Zdeněk. Návrat k rodině a domů. Praha: Portál, 2009, 106 s. ISBN 978-807-3675-448.

ŠKOVIERA, Albín. Dilemata náhradní výchovy. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-807-3673-185.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jana Kitliňská, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

15. ledna 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

18. dubna 2014

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014



doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka





Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 9. 4. 2014



1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Ráda bych vyjádřila vděk za nezbytnou pomoc při tvorbě diplomové práce své vedoucí práce doc. Mgr. Janě Kitliňské, Ph.D. i své rodině, bez které by tato práce vůbec nevznikla.

Vážím si pomoci všech respondentů, kteří mi ochotně umožnili provedení výzkumu práce.

„Zraněné děti také často zraňují ostatní, zvláště toho, kdo se jim snaží přiblížit.

Jsou vlastně jako ježci: Jsou heboučké a jemné uvnitř, ale tvrdé a pichlavé navenek, a to nejvíce, když se cítí ohrožené.“

C. Archer

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 FORMY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ V ČESKÉ REPUBLICE	14
1.1 PORUČENSTVÍ.....	14
1.2 PĚSTOUNSTVÍ	14
1.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY.....	18
1.4 ORGANIZACE UZAVÍRAJÍCÍ DOHODY O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	20
1.4.1 Pracoviště pro náhradní rodinnou péči při STROP o.p.s.	20
1.4.2 DOMINO cz, o.p.s.	22
1.4.3 Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, p. o.	23
1.4.4 Rodina svaté Zdislavy o.s.	25
1.4.5 Unie Kompas, o.s.	26
1.4.6 Rodina u nás, o. s. Valašské Meziříčí	27
2 NOVELA ZÁKONA O SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	28
2.1 PODPORA PĚSTOUNSKÝCH RODIN	28
2.1.1 Odměna pěstouna.....	28
2.1.2 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla.....	29
2.1.3 Příspěvek při převzetí dítěte	30
2.1.4 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	30
2.1.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče	30
2.2 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE VE ZLÍNSKÉM KRAJI	31
2.2.1 Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny ve Zlínském kraji.....	32
2.2.2 Odborné posouzení ve Zlínském kraji	34
3 DOPADY LEGISLATIVNÍCH ZMĚN PO 1. 1. 2013	36
3.1 ROČNÍ ZKUŠENOST OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ ROZUM A CIT S NOVELOU ZÁKONA O SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	36
3.2 JAK SE ŽIJE S DOHODAMI ANEB DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE V PRAXI NEZISKOVÉ ORGANIZACE	37
3.3 AKTUÁLNÍ STAV VE ZLÍNSKÉM KRAJI OD R. 2014.....	40
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
4 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO ZÁJEMCE O NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČI VE ZLÍNSKÉM KRAJI	43
4.1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU	43
4.2 METODOLOGIE VÝZKUMU	45
4.3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	45
4.4 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	45
4.5 DRUH VÝZKUMU.	46
4.6 VÝZKUMNÝ VZOREK	46
4.7 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT A ANALÝZA DAT	47
5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM	49

5.1	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	49
5.2	VERIFIKACE HYPOTÉZ	64
5.3	VYHODNOCENÍ KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU.....	70
6	KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	71
6.1	VYHODNOCENÍ ROZHOVORU S PSYCHOLOŽKOU ORGANIZACE STROP, O. P. S. ZLÍN	71
6.2	VYHODNOCENÍ ROZHOVORU SE SOCIÁLNÍ PRACOVNICÍ ORGANIZACE CENTRUM PORADENSTVÍ PRO RODINNÉ A PARTNERSKÉ VZTAHY – CENTRUM NRP ZLÍN.....	72
6.3	VYHODNOCENÍ ROZHOVORU SE SOCIÁLNÍ PRACOVNICÍ PRO NRP OSPOD VALAŠSKÉ KLOBOUKY.....	72
6.4	VÝSLEDKY KVALITATIVNÍ ČÁSTI.....	73
6.5	ZÁVĚR KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	75
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	79
	SEZNAM OBRÁZKŮ	80
	SEZNAM TABULEK.....	81
	SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

V závěrečné práci se budeme zabývat tématem aktuální situace v systému náhradní rodinné péče ve Zlínském kraji. Bude nás zajímat nabídka sociálních služeb pro zájemce o tuto péči a jejich konkrétní využívání. Rádi bychom podrobně zmapovali nabídku služeb různých organizací nabízejících poradenské, podpůrné, doprovodné, odlehčovací a terapeutické služby pro odlišné klienty.

Toto téma práce jsem si zvolila proto, že se zajímám o problematiku náhradní rodinné péče v České republice dlouhodobě a vzhledem k možnosti stát se pěstounem po dokončení studia sociální pedagogiky. Mou snahou je pomoci dětem, které se ocitly bez biologických rodičů, vyrůstat v prostředí nejvíce se blízcímu rodině. Vítám snahy, které usilují o umístění co největšího počtu dětí do rodinného prostředí. Chtěla bych být prospěšná dětem, které pomoc potřebují, díky svým praktickým zkušenostem získaným výchovou pěti vlastních dětí i díky odborným znalostem načerpaným během studia sociální pedagogiky a možným dovednostem v budoucnu získaným během přípravy pěstounů na výkon péče o dítě.

S možností vyrůstání dětí v náhradním rodinném prostředí souvisí pomoc společnosti poskytnutá rodinám ochotným nabídnout své rodinné zázemí dětem nacházejícím se mimo biologickou rodinu prostřednictvím sociálních služeb zajištěných různými organizacemi. Specifikace těchto služeb, jejich využívání klienty a spokojenost s nimi je tématem výzkumu této práce.

Naším cílem je informovat zájemce o náhradní rodinnou péči o organizacích zajišťujících tyto sociální služby ve Zlínském kraji, což by mohlo klientům napomoci při orientaci v dané oblasti například v době rozhodování, se kterým subjektem budou mít v budoucnu zájem sepsat dohodu o výkonu pěstounské péče.

Od 1. 1. 2013 došlo v systému sociálně právní ochrany dětí díky novele zákona k výrazným změnám, které by měly zásadním způsobem posunout český systém ochrany práv a zájmů dítěte směrem k úrovni obvyklé v ostatních evropských zemích. Stěžejním tématem změn je udržení rodinných vztahů a vazeb dítěte umístěného v dětském domově nebo v pěstounské péči.

Od 1. 1. 2014 došlo k další právní změně dotýkající se podstatným způsobem pěstounské péče. Jde o nový občanský zákoník v § 958 a násl. rušící zákon o rodině z roku 1963 a

mění i mnohá nově ustálená pravidla týkající se pěstounů, organizací poskytujících služby pro ně i samotné praxe těchto organizací.

V první kapitole teoretické části práce popisujeme změny systému náhradní rodinné péče v České republice v souladu s novým občanským zákoníkem. Druhá kapitola se zabývá aktuálními změnami legislativy týkajícími se náhradní rodinné péče po uvedení novely zákona o sociálně právní ochraně dětí v platnost. Dopady těchto právních změn se budeme zabývat ve třetí kapitole teoretické části diplomové práce. Je zde také uvedeno jakým způsobem sledovanou problematiku mění nový občanský zákoník.

V praktické části se pokusíme zjistit konkrétní nabídku specifických služeb nabízených organizacemi ve Zlínském kraji formou rozhovorů s jejich vedoucími pracovníky. Budou zaznamenány a jejich doporučení pro zlepšení práce s pěstounskými rodinami v souvislosti s novými právními ustanoveními v loňském a v letošním roce a srovnána situace v různých částech Zlínského kraje, a to jak v krajském městě, tak i v regionu menšího města na okraji území Zlínského kraje. Dotazníkovou formou se budeme snažit zaznamenat spokojenost zájemců o náhradní rodinnou péči s danými službami ve dvou místech Zlínského kraje.

Přínosem práce bude výstup našich zjištění ve formě brožury s informacemi o konkrétních službách organizací poskytujících sociální služby pro zájemce o náhradní rodinnou péči ve Zlínském kraji, kterou by při své práci mohli sociální pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí využít ke zvýšení informovanosti svých klientů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FORMY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ V ČESKÉ REPUBLICCE

1.1 Poručenství

Poručník je jmenován soudem, pokud dítě nemá žádného rodiče, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Poručník musí být plně svéprávný a svým způsobem života zaručovat, že je schopen funkci řádně vykonávat. Podléhá doзору soudu. Sestavuje soupis jmění jak na počátku, tak na konci funkce. Pravidelně předkládá soudu zprávy o dítěti, jeho vývoji a účty ze správy jmění. Poručník nemá vůči dítěti vyživovací povinnost. Rodič má možnost konkrétního člověka výslovně vyloučit.

http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

1.2 Pěstounství

Pěstounství je osobní péčí o dítě třetí osobou; nedochází při něm však k přijetí cizího dítěte za své, jako v případě osvojení. Zpravidla se proto využívá v případech, kdy rodiče nedali souhlas k osvojení dítěte. Děti svěřené do pěstounství zpravidla své rodiče znají a předpokládá se tedy i styk rodiče s dítětem. Pěstounem je zpravidla příbuzný, ale může to být i třetí osoba, které stát zprostředkoval pěstounství. Výživné platí rodiče státu a ten jej vyplácí pěstounovi v rámci dávek pěstounské péče.

Pěstounství by mělo být vnímáno spíše jako dočasná péče; soud ho může vymezit na dobu určitou (například po dobu pobytu rodiče v léčebně), i neurčitou. Pěstounství tak může řešit nastalé krize v rodině atd. Aby byl snížen počet dětí umístěovaných do ústavů nebo zařízení ústavního typu, má pěstounská péče přednost před ústavní výchovou.

http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

Pěstounskou péčí, jako jednu z forem náhradní péče o dítě, najdeme upravenou v novém občanském zákoníku (dále jen „NOZ“) v § 958 a násl. Stejně jako zákon o rodině definuje i nová soukromoprávní úprava pěstounství jako osobní péči o dítě třetí osobou. Rovněž platí, že účelem pěstounské péče není přijetí cizího dítěte za své, tzn. že nedochází ke změně statusu dítěte a zákonnými zástupci dítěte zůstávají biologičtí rodiče.

<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/355-pestounska-pece-v-novem-o.html>

NOZ upravuje délku trvání pěstounské péče, a to tak že o pěstounské péči může soud rozhodnout na dobu, po kterou trvá překážka (např. po dobu pobytu rodiče dítěte v léčebně) bránící rodičům v osobní péči o dítě. Novým ustanovením je rovněž právo biologického rodiče požadovat dítě zpět do své osobní péče za předpokladu, že to bude v souladu se zájmy dítěte. Tímto ustanovením tvůrci NOZ reagovali na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která se týká ochrany rodinného života (např. rozhodnutí Kutzner versus Německo).

Stejně jako doposud zůstalo upraveno, že biologičtí rodiče zůstávají zákonnými zástupci svého dítěte, a mají tak právo rozhodovat o podstatných záležitostech, které se týkají dítěte (např. o volbě povolání, důležitém lékařském zákroku apod.), nebo třeba spravovat jeho jmění. Ani v oblasti vyživovací povinnosti nepřinesl NOZ žádné výraznější změny, tzn. že vyživovací povinnost rodičů k dětem svěřeným do pěstounské péče nezaniká a soud například může rozhodnout o způsobu hospodaření s výživným.

NOZ nově požaduje po pěstounovi, aby měl bydliště na území České republiky. Podle důvodové zprávy tento požadavek byl do zákona vtělen kvůli tomu, aby nedocházelo ke zneužívání institutu pěstounské péče a zamezilo se její komercializaci a obchodu s dětmi. Je to i z toho důvodu, že rodič zůstává právně spojen se svým dítětem a předpokládá se styk s rodičem a návrat do přirozené rodiny po odpadnutí překážek, a proto nelze připustit, aby bylo mezi dítětem a rodičem i několik stovek či tisíců kilometrů.

NOZ upravuje rovněž možnost svěřit dítě do předpěstounské péče, jejímž účelem je navázání kontaktů mezi zájemcem o pěstounskou péči a dítětem. Nově toto rozhodnutí bude činit soud a nad průběhem a úspěšností předpěstounské péče bude vykonávat dohled. Délku předpěstounské péče bude soud určovat s ohledem na potřeby a specifika dítěte.

Bez větších zásadních změn zůstala i oblast práv a povinností pěstouna. Stejně jako doposud vykonává pěstoun při výchově dítěte přiměřeně povinnosti a práva rodičů, je povinen a oprávněn rozhodnout jen o běžných záležitostech dítěte. Pěstoun má také dle § 966 odst. 2 NOZ povinnost informovat rodiče dítěte o jeho podstatných záležitostech.

Pěstoun má také uzákoněnu povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuzným a osobami dítěti blízkými.

Podstatným ustanovením, které posiluje participační právo dítěte na situacích, které se ho bezprostředně týkají, je § 969, který říká, že dojde-li k podstatné změně poměrů nebo k

neshodě mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti týkající se dítěte, může dítě, rodič nebo pěstoun navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče nebo jiné rozhodnutí. Toto ustanovení podle důvodové zprávy zdůrazňuje skutečnost, že dítě je aktivním subjektem.

<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/355-pestounska-pece-v-novem-o.html>

Soud svěří dítě do péče pečující osobě, nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník. Dítě je zpravidla svěřeno do péče osobě příbuzné nebo dítěti blízké. Nejčastěji půjde o přechodné řešení, v němž rodiče nemohou dočasně o dítě pečovat. Dítě má nárok na výživné. Výživné platí rodiče přímo pečující osobě.

Soud nařídí ústavní výchovu jen jako nezbytné opatření. Musí však vždy zvážit, zda dítě přednostně nesvěří do péče konkrétní osoby. Nedostatečné bytové nebo majetkové poměry rodičů nemohou být samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově. Ani možnost umístění dítěte do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu nemůže odůvodňovat jeho násilné odnětí biologickým rodičům. Takový zásah musí být opravdu nezbytný s ohledem na další okolnosti. Ústavní výchovu lze nařídít nejdéle na dobu tří let. Soud ji může o další tři roky prodloužit nebo zrušit; z důležitých důvodů (např. kvůli dokončení středoškolského vzdělání) ji může také prodloužit až o jeden rok po dosažení zletilosti.

http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

V britském časopise Guardian Professional z 23. 3. 2013 se můžeme v článku Jackie Sanders „Why social pedagogy matters for foster carers“ dočíst, že je specializace v oboru Sociální pedagogika pro pěstouny ideálním vzděláním.

<http://www.theguardian.com/social-care-network/2013/mar/28/social-pedagogy-foster-care>

Většina veřejnosti podle zkušeností Zezulové (2012) příliš nerozlišuje osvojení (adopci) a pěstounskou péči. Osvojení se podle této autorky týká dětí, které jsou tzv. právně volné, tedy těch, jichž se jejich rodiče vzdali hned po narození nebo je u nich splněna doba tzv. klasifikovaného nezájmu, což je u novorozenců dva, u starších dětí šest měsíců. Tyto děti tedy mohou být nabídnuty k adopci schváleným žadatelům, což v praxi vypadá tak, že po proběhnutí soudního rozhodnutí dojde k výmazu biologických rodičů v rodném listě dítěte a je vydán nový rodný list, podle kterého se dítě stává vlastním dítětem nových (adoptivních) rodičů. Týká se to téměř výhradně novorozenců a dětí v kojeneckém věku. „U starších dětí se i tehdy, kdy je splněn klasifikovaný nezájem, velmi často stává, že

nikdo nepodá podnět k právnímu uvolnění dítěte, a toto dítě tedy adoptováno být nemůže.“ (Zezulová, D. 2012, s. 15)

Dítě v osvojení se před zákonem stává dítětem nových rodičů se vším všudy. Proto o adopci usilují především bezdětné páry či ty, jimž dítě zemřelo. Jejich motivace je zjevná a do určité míry nedobrovolná, jelikož tito lidé by dali přednost vlastnímu dítěti. Důležité je, aby přijímali osvojení až po zralém uvážení bez vkládání falešných představ do osvojení. „Těmto lidem přirozeně záleží na nízkém věku dítěte, jeho zdravotním stavu, inteligenci a vzhledu, ale měli by také být schopni přijmout fakt, že dítě má někde své první rodiče, případně sourozence, a je ovlivněno prožitky z raného období.“ (Zezulová, D. 2012, s. 17)

Adopce je dále preferována rodinami, které se obávají rušivých zásahů do výchovy ze strany biologické rodiny, případně chtějí eliminovat riziko návratu dítěte do původní rodiny. „Je zde ale nutno uvědomit si nutnost respektování faktů, které nemůžeme změnit, abychom předešli mnoha zklamáním a nereálným očekáváním.“ (Zezulová, D. 2012, s. 18)

Pěstounská péče se obvykle týká dětí starších, které nejsou vhodné pro adopci, dětí, které nejsou zcela zdravé, dětí odlišného etnika, sourozeneckých skupin dětí, o něž se rodiče nezajímají, ale tito pěstouni nemají dlouhodobě podmínky pro výchovu těchto dětí. Pěstounská péče je tedy jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, která toto dítě do výchovy přijímá. Pěstouni nemají rodičovská práva a také nemají vůči dítěti vyživovací povinnost, tato práva a povinnosti totiž zůstávají biologickým rodičům. „Důsledkem tlaku na změnu legislativy je umožnění většího počtu uplatnění využití různých forem pěstounské péče, například velmi potřebné pěstounské péče na přechodnou dobu.“ (Zezulová, D. 2012, s. 16)

Motivací k pěstounské péči je mnohem více, než jenom touha mít dítě, i když je rozhodující. Zpravidla přistupují i další – přání mít sourozence pro dítě, které už v rodině je, řešení úmrtí dítěte v rodině atd. Na rozdíl od adopce mívají rozhodnutí k pěstounské péči altruističtější povahu přinášející pozitivu, ale i možná rizika. Jak uvádí Zezulová (2012), je to sice státem placená služba, ale ani po novele zákona o sociálně právní ochraně dětí a po navýšení odměny pěstouna se nejedná o motivaci k této práci „pro peníze“, ale o péči „za peníze“. (Zezulová, D. 2012)

1.3 Sociální služby

Základní a první informace o poskytovaných sociálních službách a řešení nepříznivé sociální situace lze získat na každé obci (obecním úřadě) nebo krajském úřadě (odbor sociálních věcí).

Poskytovatel sociálních služeb má legislativní oprávnění k této činnosti.

Sociální služby jsou poskytovány osobám, které nezvládnou vlastními silami - ať už z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, z důvodu krizové situace, v důsledku životních návyků a způsobu života vedoucího ke konfliktu se společností, nebo žijících v sociálně znevýhodňujícím prostředí - pečovat o svou vlastní osobu a stávají se osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby.

Sociální služby jsou zaměřeny:

- na péči (služby sociální péče)
- na prevenci (služby sociální prevence)
- na poradenství (služby odborného sociálního poradenství)

Formy sociální služby, kde mi může být poskytnuta:

- navštívím službu (ambulantní forma)
- služba přijde za mnou (terénní forma)
- služba spojená s bydlením (pobytová forma)

Druhy sociálních služeb jsou definovány na základě svého zaměření (péče, prevence, poradenství). Celkem je zákonem o sociálních službách vymezeno 33 druhů sociálních služeb (např. azylové domy, domovy pro seniory, pečovatelská služba, kontaktní centra apod.).

Sociální služby mohou být poskytovány bezplatně, za úhradu nebo částečnou úhradu. Výše úhrady závisí na zaměření služby (péče, prevence, poradenství) a druhu sociální služby. Maximální výše úhrad je stanovena vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Služby lze hradit z tzv. „příspěvku na péči“, což je pravidelně se opakující dávka (finanční příspěvek), o který si lze požádat prostřednictvím kontaktních pracovišť Úřadu práce ČR. Příspěvek na péči je poskytován osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby a je určen

na úhradu za pomoc a péči, která je osobě se zdravotním postižením poskytována rodinným příslušníkem, osobou blízkou, jinou osobou nebo registrovaným poskytovatelem sociálních služeb. O tuto sociální dávku si musí požádat osoba závislá na pomoci jiné osoby.

Kromě příspěvku na péči jsou úhradové služby hrazeny z dalších příjmů uživatele (např. důchodu), příp. jiné osoby či subjektu.

<http://www.socialnisluzbyzk.cz/informace/3/>

Odlehčovací služby jsou poskytovány dětem v pěstounské péči většinou v domácím prostředí, které je pro dítě nejbližší a rozvíjí ho v předem domluvených aktivitách. Může se jednat o hru, doučování nebo o pomoc při vypracování domácích úkolů. Odlehčovací služba může spočívat také např. v doprovodu dítěte na zájmový kroužek, pobyt s dítětem na hřišti atd. Stejně tak jak jsou specifické jednotlivé pěstounské rodiny, tak jsou specifické také jejich potřeby a tyto služby jsou státem hrazené.

Cílem odlehčovací služby (respitní péče) je pomoci a podpořit rodiny, které se starají o dítě v náhradní rodinné péči, které vyžaduje zvýšenou nebo nepřetržitou péči z důvodu mentálního, fyzického nebo kombinovaného handicapu v možném spojení s deprivací dítěte z ústavní výchovy, zajištěním odborné a spolehlivé péče o dítě v NRP a to s přihlédnutím k individualitě každého dítěte.

Tato pomoc a podpora:

- se snaží předcházet psychickému a fyzickému vyčerpání sil náhradních rodičů, jehož následkem by mohlo být navrácení dítěte do ústavní péče
- se podílí na rozvoji dítěte v NRP prostřednictvím aktivizace dětí dlouhodobou systematickou pedagogicko-vzdělávací prací s dítětem
- odbourává sociální izolaci náhradních rodičů
- náhradní rodiče si mohou na určitý čas odpočinout od náročné péče (relaxace), vyřídit si nezbytné záležitosti (návštěva lékaře, úřadů) a přitom mít jistotu, že je o dítě odborně postaráno
- má kladný vliv na sourozenecké vztahy – snížení zátěže, náhradní rodiče se mohou věnovat ostatním dětem

<http://www.pestouni.cz/poradna/nasesluzby/cz/respitni-pece-odlehcovaci-sluzba/>

1.4 Organizace uzavírající dohody o výkonu pěstounské péče ve Zlínském kraji

Kromě OSPOD v obcích s rozšířenou působností, kterých je ve Zlínském kraji 13, existuje nabídka dalších 6 organizací, jejichž přehled, kontakty a specifika zaměření v nabízených činnostech uvádíme v následujícím výčtu.

1.4.1 Pracoviště pro náhradní rodinnou péči při STROP o.p.s.

Dlouhá 2699, 760 01 Zlín

tel.: 571 110 896

nrp@strop-zlin.cz

www.strop-zlin.cz

Pro pěstouny

Na základě pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí může tato organizace uzavírat s pěstouny dohody o výkonu pěstounské péče.

Dále nabízí sociálně-právní a psychologické poradenství zejména v těchto oblastech:

- rozhodování o přijetí dítěte, pro které byli pěstouni vybráni
- proces přijímání dítěte (přijímání dítěte z ústavního zařízení nebo z pěstounské péče na přechodnou dobu)
- adaptace pěstounů a jejich dětí na přijetí dítěte do pěstounské péče
- dítě v pěstounské péči a jeho sebepojetí
- psychicky deprivované dítě – projevy, příčiny a důsledky deprivace, jak s nimi pracovat
- dítě a pěstouni – vztah dítěte k pěstounům, vztah pěstounů k dítěti
- dítě a jeho rodina - vztahy dítěte k rodičům a příbuzným, vztahy rodičů k dítěti
- právní vztah mezi dítětem a pěstouny, právní vztah mezi pěstouny a rodiči dítěte, sociální dávky v pěstounské péči

Pro osvojitele

Na základě pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí poskytuje psychologické sociálně právní poradenství určené párům i jednotlivcům, kteří:

- vychovávají osvojené dítě
- uvažují o osvojení dítěte
- se připravují na přijetí dítěte do osvojení
- a také dospělým osvojeným dětem

Psychologické poradenství je zaměřeno zejména na tyto oblasti:

- rozhodování o přijetí dítěte, pro které byli osvojitelé vybráni krajským úřadem
- proces přijímání dítěte (přijímání dítěte z ústavního zařízení nebo z pěstounské péče na přechodnou dobu)
- adaptace dítěte v osvojitelské rodině
- identita osvojeného dítěte (jak se dítě vyrovnává se skutečností osvojení, otázky dítěte na biologickou rodinu)
- identita rodičů – osvojitelů (jak přijmout své nebiologické rodičovství a otázky s tím související)
- psychická deprivace dítěte a případné výchovné potíže, které s ní souvisí
- otázky spojené s přímou adopcí

Sociálně-právní poradenství je zaměřeno zejména na tyto oblasti:

- změny v procesu osvojování v souvislosti s novým občanským zákoníkem
- proces osvojování dítěte
- sociální dávky před osvojením dítěte
- sociálně-právní otázky spojené s přímou adopcí

Tyto služby jsou diskrétní, klienti mohou vystupovat v poradně i anonymně. Poskytované služby jsou pro klienty bezplatné.

1.4.2 DOMINO cz, o.p.s.

Santražiny 4224, 760 01 Zlín (areál mateřské školy)

tel.: 577218708, 577211809, 739141082

info@idomino.eu

www.idomino.eu

Náhradní rodinná péče

Posláním je podpora a rozvoj náhradní rodinné péče, posilování hodnot náhradních rodin (pěstounské a osvojitelské rodiny) v rámci Zlínského kraje.

Cílem je:

- vyhledávat zájemce o náhradní rodinnou péči (pěstounství)
- poskytovat poradenství
- informaci a osvětovou činností zvyšovat zájem o náhradní rodinnou péči
- doprovázení rodin v náhradní rodinné péči v systému pomoci
- podporovat právní ochranu rodiny, dětí a mládeže v náhradní rodinné péči
- zvyšovat schopnosti a dovednosti náhradních rodičů
- zvyšovat odbornost náhradních rodičů v péči o dítě
- přispívat k všestrannému rozvoji dětí v náhradní rodině
- pomáhat rodině v období přijetí dítěte do náhradní rodiny

Cílová skupina

- náhradní rodiny / rodiče (pěstounské a osvojitelské rodiny)
- děti z náhradních rodin (pěstounské a osvojitelské rodiny)
- zájemci o náhradní rodinnou péči

Organizace DOMINO vlastní Pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Pro pěstouny

Klienti si mohou vybrat z široké nabídky služeb:

Pravidelná setkávání – během setkávání nabízí prostor ke sdílení společných témat, výměnám zkušeností, setkávání s dalšími náhradními rodinami. Setkávání jsou doplněna přednáškovou činností (i besedami) s odborníky, kteří mají bohaté zkušenosti z oblasti náhradní rodinné péče.

Pobytová setkání – setkání určená rodičům-pěstounům s dětmi. Tyto pobyty mají velký význam v rámci sdílení zkušeností a jejich výměny, možnosti nastínění nových služeb, které jsou určeny pro pěstouny. Pobyty jsou doplněny besedami s diskusí, možnostmi individuálních konzultací či terapií.

Psychosociální aktivity – ucelený systém poskytování poradenství a psychoterapie.

Letní pobytové a příměstské tábory - pro děti od 5 do 18

Setkávání svépomocných a podpůrných skupin – sdílení společných témat, výměny zkušeností, setkávání s dalšími náhradními rodinami.

Respitní péče – „odlehčení“ v případě odborné práce s rodičem-pěstounem. Pro děti je zajištěn program a odborná péče.

Pro zájemce o náhradní rodinnou péči

Náhradní rodinná péče je poskytována dětem bez rodiny, nebo dětem, které nemohou být z různých důvodů vychovávány ve své vlastní rodině. Dává dětem možnost vyrůstat v přirozeném rodinném prostředí, které – na rozdíl od ústavní péče – má pozitivní vliv na jejich psychomotorický a psychický vývoj.

Náhradní výchovná péče – doprovázení dětí z dětských domovů

Sociálně slabé a znevýhodněné rodiny

1.4.3 Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, p. o.

Burešov 3674, 760 01 Zlín

tel.: 577012671, 775760719, 577210809

cnp@centrum-poradenstvi.cz

www.centrum-poradenstvi.cz

Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy je zařízením sociálních služeb, poskytující odborné sociální poradenství a služby sociální prevence. Jedná se o příspěvkovou organizaci s právní subjektivitou zřízovanou Zlínským krajem.

Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy tvoří čtyři samostatná pracoviště poskytující sociální služby, které svým charakterem na sebe úzce navazují.

1. Poradenské centrum

2. Intervenční centrum

3. Centrum mediace

4. Centrum náhradní rodinné péče

Posláním Centra náhradní rodinné péče je posilování hodnot pěstounské rodiny, doprovázení rodičů – pěstounů v systému pomoci a spoluvytváření podmínek pro zdravý vývoj dětí v náhradních rodinách prostřednictvím poradenství, doprovázení, terapie a vzdělávání na území Zlínského kraje.

Cílem služby je:

- doprovázet rodiny v náhradní rodinné péči v obtížných a krizových životních situacích
- napomáhat rodině v období přijetí dítěte do náhradní rodiny
- zlepšovat schopnosti, dovednosti a odbornost náhradních rodičů v péči o dítě
- přispívat k všestrannému rozvoji dětí v náhradní rodině
- zvyšovat zájem o náhradní rodinnou péči prostřednictvím osvětové činnosti a poskytováním informací

Cílová skupina:

- děti v náhradních rodinách (děti v pěstounské či osvojitelské péči)
- náhradní rodiny (pěstounské nebo osvojitelské rodiny a jejich blízcí), osoby v evidenci žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče
- zájemci o všechny typy náhradní rodinné péče

Doprovázení

Poradenství a terapie

Potřeby dětí

Náhradní rodinná péče

Krizová intervence

Výchovné poradenství

Supervize pro pěstouny

1.4.4 Rodina svaté Zdislavy o.s.

Letenská 1183, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm,

tel.: 724127500

Olga.Michutova@seznam.cz

www.rodina-zdislavy.cz

Občanské sdružení Rodina svaté Zdislavy je nezisková organizace zabývající se komplexní podporou a pomocí pěstounským rodinám a výstavbou rodinných domků pro pěstounské rodiny.

Občanské sdružení Rodina sv. Zdislavy se věnuje především následujícím činnostem:

- Poskytování služby odborného sociálního poradenství- služba je poskytována odborníky z oblasti psychologie, speciální pedagogiky a sociální práce, vždy se speciálním zřetelem na problematiku náhradní rodinné péče. Chce tedy pomáhat a podporovat každého, kdo již pěstounem je, nebo se pěstounem chce stát.
- Výstavba rodinných domů pro větší pěstounské rodiny v okolí Valašska- domky jsou nepravidelně situovány podle možností tak, aby byla umožněna autonomie jednotlivých rodin, které mají samostatné hospodaření nezávislé na hospodaření občanského sdružení. Jednotlivé rodiny jsou nájemníky v domcích patřících sdružení.
- Zajištění odborné péče pěstounským rodinám ve formě psychologické a sociální podpory.
- Poskytování terénní sociální služby, prostřednictvím návštěvy pracovníka v přirozeném prostředí rodin.
- Odborné doprovázení rodin s přijatými dětmi.
- Pořádání poradenských akcí.

- Zvyšování kompetence a odbornosti pěstounů v péči o dítě.
- Zajišťování setkávání pěstounů na víkendových poradenských pobytech.
- Vyhledávání rodin a fyzických osob vhodných stát se pěstouny.
- Poradenství a informování žadatelů o náhradní rodinnou péči.
- Pozitivní propagace náhradní rodinné péče pro širokou veřejnost.

1.4.5 Unie Kompas, o.s.

Pod Stráněmi 2505, 76001 Zlín

tel.: 577434428

Unie-kompas@unko.cz

www.unko.cz

Realizuje sociální služby dle zákona 108 / 2006 Sb. o sociálních službách:

- nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, § 62 (T klub, ŠLIKR)
- terénní program, § 69 (Klíč)
- odborné sociální poradenství, § 37, odst. 1b (Poradna Logos)
- preventivní programy pro základní a střední školy (Archa)
- dlouhodobá práce s třídním kolektivem
- jednorázové preventivní besedy, přednášky a interaktivní programy
- individuální pomoc dítěti se zdravotním handicapem (ŠIMON)

Vykonává sociálně-právní ochranu dětí, k níž byli pověřeni:

- vyhledávání dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje
- činnost zaměřená na ochranu dětí před škodlivými vlivy a předcházení jejich vzniku
- zřizování a provoz zařízení sociálně-výchovné činnosti
- zřizování a provozování výchovně – rekreačních táborů pro děti
- pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- poskytování nebo zprostředkování rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené

- pořádání v rámci poradenské činnosti přednášek a kurzů zaměřených na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou
- zřizování a provoz zařízení odborného poradenství pro děti
- uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče
- poskytování odborného poradenství a pomoci žadatelům o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče a poskytování poradenské pomoci fyzickým osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny a osvojitelům nebo pěstounům v souvislosti s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče
- poskytování výchovné a poradenské péče osobě pečující, s níž pověřená osoba uzavřela dohodu o výkonu pěstounské péče, při výkonu pěstounské péče a sledování výkonu pěstounské péče; pokud osoba pečující o tuto službu požádá, je pověřená osoba povinna výchovnou a poradenskou péči poskytnout

1.4.6 Rodina u nás, o. s. Valašské Meziříčí

J. K. Tyla 418, 757 01 Valašské Meziříčí

tel.: 777721683

rodinaunas@gmail.com

www.anrcr.cz/valasske-mezirici

Klub se schází 1x týdně v prostorách MC Valašské Meziříčí, kde je k dispozici herna, dílna a skákací místnost s trampolínou. Činnosti místního klubu:

- Klubová setkávání náhradních rodin
- Arteterapeutické dílny pro rodiče s dětmi
- Vzdělávání dětí - kurz Předškoláček
- Večerní setkávání pro maminky s odborným programem
- Vzdělávání náhradních rodičů
- Víkendová setkávání náhradních rodin
- Služba doprovázení náhradních rodin Zlínského kraje

2 NOVELA ZÁKONA O SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ

Změna byla provedena rozsáhlou novelizací nejdůležitějšího zákona upravující pěstounskou péči na přechodnou dobu, a to Zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, která nabyla účinnosti od 1. 1. 2013.

2.1 Podpora pěstounských rodin

V současné době funguje v České republice asi 9 tisíc pěstounů, kteří se starají o 13 tisíc dětí. Stát má zájem na tom, aby 10 tis. dětí, které jsou v nyní v ústavní péči, mohli najít zázemí v nových pěstounských rodinách. Z toho důvodu stát vytvořil pěstounům lepší podmínky a zároveň žádá od pěstounů profesionální přístup.

Zásadními změnami v oblasti náhradní rodinné péče je kvalitnější hmotné zabezpečení pěstounské péče na přechodnou dobu, zvýšení odměn pěstounům, vznik nové dávky při ukončení pěstounské péče. Dále zákon o SPOD převedl pěstounské dávky ze systému státní sociální podpory, změnil způsob přípravy pěstounů, vytváří podmínky pro zřízení podpůrných a odlehčovacích služeb pro nové a stávající pěstounské rodiny. Mění podmínky v systému svěřování dětí do náhradní rodinné péče (nově přednost příbuzný či osoba dítěti nebo rodině blízká).

Pěstounská péče je finančně podporována státem – dávkami pěstounské péče, které jsou upraveny v zákonu o sociálně – právní ochraně dětí. Pěstounovi a dítěti svěřenému do péče může vzniknout nárok na dávky státní sociální podpory.

(Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013)

2.1.1 Odměna pěstouna

Odměna je projevem společného uznání osoby pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Nárok na odměnu má osoba pečující o dítě a také osoba v evidenci, tedy pěstoun na přechodnou dobu.

Od 1. Ledna 2013 jsou nově odměny považovány za plat, odvádí se z nich tedy zdravotní, sociální a důchodové pojištění spolu se zálohou na dani. Nově jsou odměňováni také pěstouni na přechodnou dobu, kteří mají nárok na zajištění v době, kdy čekají na přijetí dítěte.

Podstatnou změnou je samotná výše odměny, která je stanovena zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a odvíjí se od počtu dětí svěřených do pěstounské péče a od stupně závislosti na pomoc jiné osnovy podle zákona o sociálních službách.

Výše odměn je stanovena podle počtu dětí, podle stupně závislosti dítěte a pro pěstouny na přechodnou dobu jako měsíční hrubá mzda takto:

Odměna pěstouna:

1.dítě	8 000,- Kč
2 děti	12 000,- Kč
Každé další dítě	4 000,- Kč

Odměna pěstouna na přechodnou dobu:

Po zařazení do evidence v době před přijetím dítěte	20 000,- Kč
Po přijetí 1 dítěte	24 000,- Kč
Každé další dítě	4 000,- Kč

<http://www.mpsv.cz/cs/14502>

2.1.2 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Nárok na příspěvek má pěstoun pečující o nejméně 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna, pokud zakoupila osobní motorové vozidlo nebo zajistila nezbytnou celkovou opravu vozidla a nepoužívá je pro výdělečnou činnost.

Výše příspěvku činí 70% pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokazatelných výdajů ne jeho opravy, nejvýše však 100 000,- Kč.

Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let před podáním žádosti nesmí přesáhnout 200 000,- Kč.

(Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013)

2.1.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Jedná se o jednorázovou dávku, jejímž účelem je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, přicházející do náhradní rodinné péče. Dávka je stanovena podle věku dítěte takto:

Dítě do 6 let 8 000,- Kč

Dítě od 6 - 15 let 9 000,- Kč

Dítě 15 – 26 let 10 000,- Kč

(Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013)

2.1.4 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na dávku má dítě svěřené do pěstounské péče a po jejím skončení (po 18. Roku věku dítěte) nejdéle do 26 let, zůstane-li dítě nezaopatřené a ve společné domácnosti s bývalými pěstouny.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči je vyplácena měsíčně v těchto částkách.

Dítě do 6 let 4 500,Kč

6 – 12 let 5 500,- Kč

12 – 18 let 6 350,- Kč

18 – 26 let 6 600,- Kč

(Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013)

2.1.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Výše jednorázového příspěvku činí 25 000,- Kč

Nárok na dávku má fyzická osoba, která byla k dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na přídavek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče náleží jen jednou.

(Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013)

2.2 Zprostředkování náhradní rodinné péče ve Zlínském kraji

Kraj se skládá ze 4 okresů Zlín, Vsetín, Kroměříž a Uherské Hradiště. Je zde dále 13 obcí s rozšířenou působností. 30 obcí má statut města. Jedná se o 4. nejmenší kraj republiky - má rozlohu 3964 km². Počet obyvatel je 589 030.

System zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí zákonnými podmínkami, které upravují zejména zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 359/1999 Sb.).

Od 1. ledna 2013 je dalším regulativem této oblasti také vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen vyhláška). Současně jsou již od roku 2009 krajským úřadům k dispozici také metodické materiály zpracovávány Ministerstvem práce a sociálních věcí. Novela zákona č. 359/1999 Sb. přinesla do oblasti náhradní rodinné péče řadu změn. V oblasti zprostředkování se jedná zejména o určení povinného časového rozsahu příprav, odejmutí pravomoci zprostředkovávat náhradní rodinnou péči Ministerstvu práce a sociálních věcí, možnost přerušit řízení o zprostředkování v jakékoliv fázi (pokud jsou zjištěny závažné skutečnosti) a také ustanovení § 3 vyhlášky, které upravuje obsah a rozsah odborné přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem k přijetí dítěte do rodiny.

Celý proces zprostředkování zahrnuje řadu subjektů a dělí se do několika fází. Jeho součástí je jak práce s dětmi, které jsou do náhradní péče umisťovány (resp., jimž je náhradní rodinná péče zprostředkována), tak práci s osobami, které mají zájem osvojit dítě nebo přijmout dítě do pěstounské péče (dále jen žadatel/žadatelé).

Analýza se zaměřuje na proces zprostředkování ve fázi odborného posuzování a příprav, kterou mají v kompetenci krajské úřady. Byla sbírána také data, která se týkají následné podpory a provázení náhradních rodičů v situaci, kdy již mají svěřeno dítě do náhradní rodinné péče.

Předmětem výzkumného šetření bylo zmapování praxe příprav a odborného posuzování na třinácti krajských úřadech, které disponují oprávněním tuto agendu výkonu sociálně-právní ochrany dětí realizovat. Cílem bylo podat deskriptivní mapu o problematice příprav a procesu odborného posouzení osob v rámci tématu náhradní rodinné péče.

(Institut projektového řízení a.s., 2013)

2.2.1 Příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny ve Zlínském kraji

Přípravy realizuje pověřená osoba formou externí spolupráce. Krajský úřad zajišťuje úvodní informační setkání s žadateli před přípravou a závěrečné setkání s individuálními pohovory. Pověřenou organizací je občanské sdružení STROP v rámci Pracoviště pro náhradní rodinnou péči. STROP, o.s. zajišťuje přípravy pěstounů ve Zlínském kraji již od roku 2007.

Přípravné kurzy jsou realizovány zvlášť pro pěstouny, zvlášť pro osvojitele a zvlášť pro pěstouny na přechodnou dobu a to již dlouhodobě na základě vytvořené koncepce, ze které se vychází i při výběrových řízeních na dodavatele přípravného kurzu. Oddělení skupin se osvědčuje z důvodu značných specifík u jednotlivých skupin a i ze strany lektorů zaznívá, že je toto nastavení vhodnější. Pěstouni na přechodnou dobu absolvují přípravu spolu se skupinou pěstounů a dále nastavbu dle počtu žadatelů buď ve skupině nebo individuálně. V letošním roce (2014) využívá krajský úřad také kurzů Asociace náhradních rodin pro pěstouny na přechodnou dobu a od podzimu letošního roku budou připravovat zájemce do programu PRIDE.

Přípravné kurzy probíhají kombinací skupinové a individuální formy. Budoucí osvojitelé procházejí skupinovou přípravou, stejně jako pěstouni. U pěstounů na přechodnou dobu navazuje na skupinovou přípravu individuální nastavba. Kurzy respektují platnou legislativu a mají následující počet hodin:

- Odborné přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojiteli, a to v rozsahu 51 hodin + 4 hodiny úvodní setkání, celkem tedy 55 hodin.
- Odborné přípravy fyzických osob vhodných stát se pěstouny, a to v rozsahu 58 hodin ve skupině + 2 hodiny individuální přípravy + 4 hodiny úvodního setkání (+ případně 7 hodin přípravy dětí v rodině).
- Speciální odborné přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu, a to v rozsahu 72 hodin.

Zpravidla bývají otevírány 2 - 3 běhy přípravy pro osvojitele a 2 pro pěstouny. Minimální počet účastníků ve skupině je 16 osob, maximální 20 osob. Kurzy probíhají v jarních a podzimních cyklech. Účastníci jsou zařazováni do skupin postupně, jak přicházejí žádosti, a již na úvodní skupinové schůzce na krajském úřadě bývají informováni o nejbližších termínech přípravy. Čekací doba na zařazení do přípravy může být tedy až půl roku, v

současné době je velké množství žádostí a kapacita psychologa krajského úřadu je omezená.

Kurz je zaměřen informačně i zážitkově s důrazem na zážitkovou část. Snahou lektorů je, aby měli účastníci možnost si řadu modelových situací zažít, aby nezískávali jenom teoretické informace. Témata jsou rozdělena do tří bloků dle jednotlivých víkendových setkání:

1. setkání: zprostředkování náhradní rodinné péče, smysl náhradní rodinné péče, rodičovská role v náhradní rodinné péči, vztahy mezi sourozenci v rodině, mezinárodní osvojení, rodina a její význam pro dítě.
2. setkání: rodičovská zodpovědnost, právní pojmy, potřeby dětí a jejich naplňování v ústavní výchově, adaptační fáze a přijetí dítěte, trauma při oddělení dítěte od rodičů, zdravotní aspekty u dětí v náhradní rodinné péči.
3. setkání: potřeby dětí a jejich naplňování, projevy a následky psychické deprivace, přijetí nových rodičů, utváření identity dítěte v náhradní rodinné péči, přijetí dítěte širší rodinou, vlastní zdroje pro výchovu přijatého dítěte.

Obsah kurzu je dán koncepcí, kterou zpracovává pověřená osoba. Tato koncepce není veřejně k dispozici. Koncepce reaguje na aktuální právní úpravu a na zpětnou vazbu z přípravných kurzů. Zakázka se uzavírá vždy na 2 roky, tzn. koncepce, by měla po tuto dobu být stabilní, ale drobné změny mohou být zařazeny.

Pokud jde o povolenou absenci v kurzu, je vždy nutné absolvovat zákonné minimum hodin. Pokud někdo některou část nemůže absolvovat, je problematické nahrazovat si ji s jinou skupinou, situace se v takovém případě řeší individuálně.

Hodiny dle rozsahu (viz výše) se dělí na 3 víkendová setkání od čtvrtka do soboty pro pěstouny a osvojitele, pěstouni na přechodnou dobu absolvují dále výše zmíněnou nadstavbu.

Proces přípravy a odborného posouzení od postoupení žádosti obcí do rozhodnutí trvá individuálně, obvykle však půl roku až jeden rok. Na úvodním setkání jsou žadatelé seznámeni s délkou trvání celého procesu a leckdy je to pro ně překvapivé. V některých případech je vhodné, že existuje dostatek času na prožití a zpracování citlivých záležitostí, ovšem obecně lze říci, že by si krajský úřad představoval tuto dobu ideálně kratší.

Příprava dětí se odehrává v rámci posledního skupinového setkání, kdy je jeden den vyhrazen pro rodiny s dětmi. Příprava klade velký důraz na přípravu rodičů či pečovatелů, kteří mají za úkol dále připravovat děti v rodině.

Znovu-žadatelé přípravu absolvují individuální formou na základě posouzení a rozhodnutí psychologičky, která formuluje témata k přípravě. Je možné se na doporučení psychologičky zúčastnit části skupinové přípravy, popřípadě psychologička může doporučit absolvovat přípravu celou v případě, že žadatelé přípravu absolvovali před velice dlouhou dobou a většinou za zcela jiných podmínek.

Náklady na kurz krajský úřad nesděljuje. Žadatelé si sami platí dopravu, ubytování a stravu.

Supervize probíhá v rámci pověřené osoby a také v rámci krajského úřadu 1x za dva měsíce. Společně probíhají pravidelné schůzky krajského úřadu a pověřené osoby, kde se reflektuje průběh příprav.

Zpětnou vazbu o kurzech zjišťuje krajský úřad systematicky, na posledním setkání distribuuje účastníkům hodnotící formulář, který se ptá na průběh a zajištění přípravného kurzu i na jednotlivá témata. Doporučení ze zpětné vazby se využívá k průběžným úpravám koncepce.

Pozitivně hodnotí účastníci obsah kurzu a přístup lektora (individuální přístup). Negativní hodnocení je velice individuální, někteří účastníci považují některá témata za náročná, apod., ale neobjevuje se to ve velké míře, či pravidelně.

Zpětná vazba od pěstounů či osvojitelů, kteří již přijali dítě do péče, není zjišťována systematicky, zjišťuje se neformálně při návštěvě pěstounů na úřadě. Realita dle jejich slov někdy bývá odlišná od jejich původních očekávání. Přípravy přináší obrovský posun u klientů, kteří přípravou prošli a neprošli, pokud jde o očekávání ve vztahu k dítěti, k adaptaci širší rodiny, apod. Příprava přináší dle slov pracovnice krajského úřadu jednoznačně pozitivní posun.

(Institut projektového řízení a.s., 2013)

2.2.2 Odborné posouzení ve Zlínském kraji

Pokud jde o metodiku přípravy, existuje výše zmiňovaná koncepce, a dále jsou využívána metodická doporučení MPSV pro posouzení a metodika zprostředkování náhradní rodinné péče.

Na procesu odborného posouzení se podílí psychologička krajského úřadu. Průběh odborného posouzení je následující:

- 1) úvodní setkání na krajském úřadu
- 2) psychologické vyšetření na krajském úřadu
- 3) zdravotní posouzení
- 4) příprava a výstupy z ní
- 5) konzultace s psychologem krajského úřadu, který vypracuje závěrečný posudek.

Rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence činí na základě všech uvedených zpráv (sociální šetření, zdravotní posudek, psychologický posudek) celý tým krajského úřadu, tzn. sociální pracovnice spolu s psychologem a po konzultacích s lektorem přípravy. Rozhodnutí podepisuje vedoucí odboru. Jestliže je kterákoliv z částí posudku zamítavá, znamená to zamítavé rozhodnutí.

Doba od ukončení přípravy do závěrečné konzultace s psychologem krajského úřadu může být až 1 měsíc, celý proces posouzení po ukončení přípravy trvá 2 – 3 měsíce. Psycholog krajského úřadu je velice vytížený, uvažuje se o navýšení úvazků.

Děti žijící v rodinách žadatele se účastní přípravy a krajský úřad získává informace o tom, jakým způsobem rodina pracuje. Psycholog krajského úřadu pak pracuje individuálně dle situace té které rodiny, může navštívit dítě v rodině, apod.

Následná podpora náhradních rodičů

Podpora pěstounů ze strany krajského úřadu spočívá v informacích o dalším postupu po zařazení do evidence včetně procesu uzavírání dohod. Kraj aktuálně dohody s pěstouny neuzavírá, nemá zájem do této sféry aktivně vstupovat, nemá dostatečnou kapacitu na to, aby dostal všem závazkům vyplývajícím ze smlouvy.

(Institut projektového řízení a.s., 2013)

3 DOPADY LEGISLATIVNÍCH ZMĚN PO 1. 1. 2013

3.1 Roční zkušenost Občanského sdružení Rozum a Cit s novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí

Díky tomu, že v lednu 2013 novela zákona o sociálně právní ochraně dětí vešla v platnost, došlo k mnoha pozitivním změnám i v oblasti pěstounské péče.

Převratná je zejména skutečnost, kdy stát podporuje pěstounské rodiny natolik, že nemůže být v České republice pěstounská rodina, kterou by nikdo nedoprovázel. Služby přicházejí za pěstouny - stát na ně vynakládá předem určené a garantované prostředky. Služby a podpora se tak dostávají i k náhradním rodinám, které dříve s dalšími odborníky při výchově přijatých dětí nespolupracovaly. Doprovázení pěstounských rodin umožňuje multidisciplinární spolupráci při řešení obtíží, které se při péči o přijaté děti objevují, komplex služeb působí podpůrně a preventivně. Pěstouni mají nárok na podporu ze strany průvodce, mohou využít 14. denního odlehčení (u dětí starších 2 let), pokud se z vážných důvodů nemohou o dítě postarat, mají nárok na zajištění péče o dítě jinou osobou, při různých obtížích, které se týkají jim svěřených dětí, mají nárok na pomoc a podporu.

Znamená to však také povinnosti pro pěstouny, především v oblasti povinného vzdělávání se a povinnost podpory kontaktu svěřených dětí s jejich biologickou rodinou. Pěstouni tak svoji službu dětem profesionalizují. Specifickou skupinou pěstounů jsou pěstouni na přechodnou dobu, skuteční profesionálové, připraveni přijmout dítě v krizi, nejdéle na rok a pomoci mu vrátit se do stabilního prostředí (zpět do biologické rodiny nebo do rodiny náhradní).

V roce 2013 jsme mohli díky podpoře státu nebývale rozšířit svoje služby pro náhradní rodiny.

Během roku 2013 jsme jako pověřená organizace na základě uzavřených Dohod o výkonu pěstounské péče průběžně provázeli 164 pěstounských rodin, ve kterých bylo umístěno 318 dětí. Rodinám jsme věnovali 10449 hodin přímé práce. Rodinám se věnoval tým průvodců-sociálních pracovníků, terapeutů, speciálních pedagogů a lektorů. V každé rodině jsme pracovali na řešení individuálních potřeb jednotlivých dětí. Doprovázeli jsme 7 náhradních rodin specializovaných na pěstounskou péči na přechodnou dobu, těmito rodinami prošlo 14 dětí, z nichž 11 bylo předáno do rodin – 4 děti byly navráceny zpět do svých biologických rodin, 7 dětí bylo předáno do rodin náhradních.

<http://www.rozumacit.cz/sites/default/files/obcanske-sdruzeni/pro-media/prilohy/14-02-05/tiskovazprava-rac.pdf>

3.2 Jak se žije s dohodami aneb Dohoda o výkonu pěstounské péče v praxi neziskové organizace

Podle novely zákona o sociálně – právní ochraně dětí mají pěstouni nově nárok na celou řadu podpůrných služeb. O jaké služby se jedná, se dozvíme konkrétně v § 47a zmíněného zákona. Jde například o právo na odborné poradenství, na poskytnutí pomoci při zajištění péče o svěřené dítě, na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci nebo o právo na zprostředkování nebo zajištění možnosti zvyšovat si znalosti v oblasti výchovy a péče o dítě.

Díky novele zákona o sociálně - právní ochrany dětí dochází k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče, které jako nový institut především upevňují postavení pěstounů a dětí v pěstounské péči. Dohody přináší kromě jiného závazek jak pro pěstouny samotné, tak i pro státní orgány nebo nestátní organizace, které je s pěstouny uzavírají.

Tuto novinku charakterizuje Veronika Hofrová, ředitelka organizace STROP o. s. se sídlem ve Zlíně. Organizace je pověřena k výkonu sociálně právní ochrany dětí a v rámci toho také k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče.

Problematikou dětí, které vyrůstají mimo své přirozené rodinné prostředí, se zabývá jmenovaná organizace od svého založení v roce 2002. Věnují se přípravám budoucích pěstounů a osvojitelů, doprovázení pěstounů a osvojitelů (a to jak v rámci individuální poradenské práce, tak i v rámci skupinových programů zejména pro pěstouny). Spolupracují také s rodiči dětí umístěných v pěstounské péči – v návaznosti na práci s pěstouny. Proto uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče neznamenal nové směřování této organizace, ale spíše nový rámec dosavadních služeb a doprovázení pěstounů a dětí v pěstounské péči.

Celá transformace systému péče o ohrožené děti podle vnímání autorky směřuje k profesionalizaci pěstounské péče – tedy k tomu, aby se pěstounská péče stala službou dítěti a jeho rodině. K tomu pěstouni potřebují vzdělání, podporu, vedení a také dostatečné

finanční ohodnocení. Dohody o výkonu pěstounské péče pak právě tyto atributy konkretizují.

V praxi se ukazuje, že dohody o výkonu pěstounské péče jsou pro řadu pěstounů nesrozumitelnou komplikací, která jim ukládá plno nových povinností, o jejichž smysluplnosti pochybují. Jedná se zejména o pěstouny, kteří vychovávají přijaté děti už řadu let, a zejména pak o pěstouny, kteří mají děti v tzv. příbuzenské pěstounské péči, nejčastěji o pěstouny prarodiče. Jejich rozčarování je často srozumitelné – jakoby nastoupili do vlaku, kterému uprostřed cesty změnili jízdní řád a najednou jedou úplně jinam. Pak je úkolem orgánů sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků organizací, které uzavírají s pěstouny dohody, vysvětlit jim, v čem pro ně dohoda o výkonu pěstounské péče může být přínosná, jaký je její smysl a hlavně v čem má být dohoda přínosná pro děti, které v pěstounské péči vyrůstají.

Mnohem snáze dohodu o výkonu pěstounské péče přijímají začínající pěstouni, kteří byli už v průběhu přípravy na přijetí dítěte připravováni na to, že pěstounská péče je svým způsobem odborná péče o děti separované od svých rodičů, a proto je potřeba jí věnovat pozornost a podporu odborníků, kteří budou pěstouny doprovázet. „Z vlastní zkušenosti mohu říci, že řada pěstounů už odbornou pomoc vnímá jako nedílnou součást pěstounské péče a uzavření dohody o výkonu pěstounské péče považují za formální rámec této odborné pomoci.“ (Hofrová, V. 2013)

Práva a povinnosti pěstounů upravené dohodami o výkonu pěstounské péče by měly postihovat právě ty oblasti života, které jsou pro děti vyrůstající mimo své přirozené rodinné prostředí specifické oproti ostatním dětem. Na straně dětí se jedná o zpracování traumatu ze ztráty přirozeného rodinného prostředí, utváření identity dítěte v pěstounské péči, specifické potřeby související s genetickou zátěží a vývojovými fázemi dítěte. Na straně pěstounů potom jde o zpracování a přijetí role pěstouna v její mnohoznačnosti a složitosti, vztah pěstounů k rodině a původu dítěte a spolupráce s rodinou dítěte.

„Jistě nebylo úmyslem zákonodárce, aby státní příspěvek, který dostávají subjekty uzavírající s pěstouny dohodu, byl dalším příjmem pěstounů. Pak by onen subjekt uzavírající dohodu byl jen jakýmsi přeposílatelem peněz; jeho úkolem by bylo zjistit, co všechno může pěstounům proplatit a jak tento příspěvek přímo utratit. Tábor, zájmové kroužky, hlídání v dětském koutku apod. Kdybychom uzavírání dohod s pěstouny a státní

příspěvek na ně pojali tímto způsobem, propast mezi finanční situací pěstounů a finanční situací rodin, ze kterých děti často odchází do pěstounské péče, by se ještě zvětšila.

V naší organizaci se spolu s pěstouny, se kterými spolupracujeme, postupně učíme, jak dohody o výkonu pěstounské péče co nejefektivněji využít. Hledáme možnosti a hranice, ve kterých by naše spolupráce měla probíhat. Klíčový pracovník, doprovázející konkrétní pěstounskou rodinu, by měl být jakýmsi důvěrníkem, přítelem na telefonu, se kterým pěstouni sdílejí své výchovné radosti a pokroky svěřených dětí. Jen tak mezi nimi může vzniknout vztah založený na důvěře. Jen tak je potom možné očekávat, že se na něj pěstoun obrátí i ve chvíli, kdy mu bude těžko, kdy bude mít pocit, že v péči o svěřené dítě není úspěšný a že dítěti se nedaří dobře. A jen tak potom může organizace nabídnout pěstounovi a potažmo svěřenému dítěti adekvátní pomoc. Jsme přesvědčeni, že pěstouni a svěřené děti jsou spojité nádoby - není možné, aby se pěstoun cítil dobře, když dítě neprospívá, a není možné, aby bylo dítěti dobře, když je pěstoun na dně.

Usilujeme o to, aby spolupráce v rámci dohod byla „šitá na míru“ pěstounům a svěřeným dětem. Těžiště naší práce je právě v podpoře a doprovázení klíčovým pracovníkem. Druhým zásadním okruhem naší práce je pomoc pěstounům při podporování sounáležitosti dítěte s jeho rodiči a širší rodinou. Neznamená to pochopitelně pouze zajištění prostor pro kontakt rodičů a dítěte a asistence při tomto kontaktu. Spektrum naší činnosti začíná tím, že pomáháme pěstounům přijmout rodiče dítěte, vytvořit si s nimi vztah, který není konkurenční. Protože mají-li pěstouni dítě bezvýhradně přijmout, je třeba ho přijmout i s jeho kořeny. Prostřednictvím poradenství a doprovázení pomáháme pěstounům reflektovat jejich vztah k rodině dítěte, nacházet nejvhodnější způsob, jak s dítětem o jeho rodičích mluvit. Pokud jde o samotné kontakty rodičů a dítěte, vždy do těchto kontaktů zapojujeme i pěstouny, neboť právě vztah mezi pěstouny a rodiči je úhelným kamenem toho, jak bude samo dítě vnímat své rodiče a to, odkud ono samo pochází. V téhle oblasti často obtížně hledáme, kam až by naše pomoc měla sahat, do jaké míry máme poskytovat poradenství a služby i rodičům dětí. Je těžké podporovat kontakt pěstounů, dítěte a rodičů, když s rodiči nikdo nepracuje, nenabízí jim pomoc, doprovázení a poradenství, které by mělo spadat pravděpodobně spíše pod sociálně aktivizační služby. Není ovšem tajemstvím, že těch je stále velký nedostatek.

I vzdělávání, které pěstounům nabízíme, se snažíme zaměřit na oblasti specifické pro pěstounskou péči (role pěstouna, specifické vývojové potřeby dětí vyrůstajících mimo své

přirozené prostředí, vztah dítěte a jeho rodičů apod.). Vzdělávací programy nemají formu přednášek, volíme spíše metody interaktivní, metody diskusních skupin s prvky supervize, zážitkové techniky.

Tzv. respitní péči vnímáme jako potřebnou zejména tam, kde děti mají specifické vývojové problémy (autismus, ADHD apod.) či zdravotní postižení, a pěstouni nemají možnost najít pomoc ve svém přirozeném prostředí mezi blízkými příbuznými nebo známými (také v případech pěstounské péče prarodičů). Většina pěstounů, se kterými spolupracujeme, vychovává kromě přijatých dětí také své vlastní děti a péči o přijaté děti v době prázdnin či při vyřizování nezbytných záležitostí zajišťují stejně, jako péči o své vlastní děti.

Naší původní představou bylo, že jeden klíčový pracovník bude mít v péči cca 10 – 12 pěstounských rodin, aby se jim mohl opravdu intenzivně věnovat. Realita nás přinutila tuto představu změnit. Ze státního příspěvku je třeba hradit pronájem kanceláře i tzv. kontaktní místnosti, cestovné při cestě za pěstouny, náklady na vzdělávání pěstounů a mzdu klíčového pracovníka a dalších odborníků – a to nejen za dobu přímé práce s pěstouny, ale také v době, kdy se pracovník vzdělává, píše dokumentace a zprávy, vede jednání s orgány sociálně právní ochrany dětí a dalšími institucemi apod. Na případné proplácení táborových pobytů pro svěřené děti už bychom prostředky hledali pouze obtížně.

Neznamená to ale, že bychom volali po zvýšení státního příspěvku. Vnímáme realitu, ve které žijeme; uvědomujeme si, že peníze ve státním rozpočtu prostě nejsou. A tak jsme rádi, že naše služby pro pěstouny a děti v pěstounské péči již nejsou plně závislé na nejistých dotacích. Snažíme se prostor, který nám novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí dává, beze zbytku využít.“ (Hofrová, V. 2013)

3.3 Aktuální stav ve Zlínském kraji od r. 2014

Aby se neplnily ústavy dětmi a naopak i tyto děti poznaly teplo domova a rodinnou výchovu, zahájilo v lednu 2014 Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) ve Zlínském a v Královéhradeckém kraji náborovou kampaň pro pěstounskou péči.

„Podstatou je hledání nových rodin pro děti, které z různých důvodů nemohou vyrůstat u biologických rodičů. Přitom je ale důležité, aby s nimi mohly nadále zůstat v kontaktu,“ uvedl mluvčí MPSV Petr Sulek.

„Vycházíme ze základní zásady, že pěstounství je forma náhradní rodinné péče, která má mít přednost před ústavní výchovou,“ říká ministr práce a sociálních věcí František Koníček.

Projekt má za úkol najít způsob, jak situaci těchto dětí co nejlépe řešit. Dříve totiž byla pěstounská péče často nahrazována ústavní péčí. Cílem ale je snižovat počet dětí v ústavních zařízeních.

Podle statistik evidovalo MPSV na konci května 2013 téměř deset tisíc lidí, kteří dostávali odměnu pěstouna. „Přibývá také rodin, které vykonávají pěstounskou péči na přechodnou dobu. Zatímco na začátku roku 2012 jich bylo pouze osm, dnes je to už 114 rodin,“ doplnil Petr Sulek.

Počet dětí v pěstounské a poručnické péči během roku 2013 vzrostl o více než 2000, v současné době jich takto žije už více než 13 tisíc a dalších několik desítek dětí přijali pěstouni na přechodnou dobu. V ústavních zařízeních stále žije kolem devíti tisíc dětí, ale jejich počet postupně klesá.

Ve Zlínském kraji roste nejvíc zájem o pěstounskou péči na přechodnou dobu. V roce 2013 evidoval odbor sociálních věcí zlínského krajského úřadu 50 žádostí o pěstounskou péči na přechodnou dobu a 30 žádostí o klasickou pěstounskou péči. Patnáct žadatelů si dítě osvojilo.

„Ke zneužití pěstounské péče dojít nemůže. Všichni žadatelé musí absolvovat odborné zkoumání. To se skládá z několika částí a motivace uchazeče je silně zkoumána. Pokud by vyšlo najevo, že zájemce je nejvíce motivován jen finanční odměnou, jistě by neprošel,“ vysvětlila Helena Jurásková z oddělení sociálněprávní ochrany dětí zlínského krajského úřadu.

<http://www.invarena.cz/?p=14455>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO ZÁJEMCE O NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČI VE ZLÍNSKÉM KRAJI

4.1 Teoretická východiska výzkumu

Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku

Zahranční výzkum Střediska náhradní rodinné péče, o.s.

Spojením monitoringu v ČR s výzkumy u nás a v zahraničí je možno docílit know-how pro zavedení dobré praxe Náhradní rodinné péče v ČR. Projekt byl zahájen v říjnu 2011.

Důležitým zjištěním je rozdělení sledovaných zemí do dvou skupin na základě odlišného vnímání převažujících důvodů pěstounů pro přijetí dítěte obyvateli těchto zemí: zatímco v Anglii a Dánsku je nejčastěji uváděna touha pomoci jiným (59 %, resp. 60 %), v ČR, Polsku a na Slovensku je nejčastější odpovědí vlastní bezdětnost (v ČR 63 %). V tomto rozdílu je implicitně zahrnuto zcela odlišné chápání toho, čím potřeby pěstounská péče uspokojuje. Dalo by se říci, že v západních zemích je jím dítě, zatímco v zemích východních pěstounská rodina. Ve východních zemích včetně ČR je tak pěstounská péče vnímána spíše jako forma osvojení dítěte, zatímco v západních zemích jako služba (dočasná) dítěti. S tím souvisí i to, že populace ČR v nejnižší míře ze všech zemí vnímá pěstounství jako zaměstnání.

Při stanovování závěrů je na jednu stranu dobré nezapomenout na odlišnosti ve vnímání pěstounské péče v ČR, kde se její všeobecně vnímaná role blíží roli osvojení a pro běžného člověka je obtížné dívat se na pěstounství jako na zaměstnání. Je to totiž právě pěstounská péče, na které nové pojetí systému náhradní péče staví. Toto jsou jisté mantinely, ve kterých jsou snahy o změnu systému náhradní péče posuzovány, hodnoceny a realizovány, ve kterých se mají zajišťovat vhodné pěstouni atd. Současně je však zapotřebí umět se podívat za tyto hranice a nalézat cesty, kterými lze pozitivní inspiraci z jiných zemí převést do úspěšné praxe u nás.

Jak výzkum zjistil, vnímání role pěstounské péče v ČR je poměrně blízké roli osvojení – za hlavní důvod pro přijetí dítěte do pěstounské péče je považována bezdětnost pěstounské rodiny. Pěstounská péče je tak většinou populací chápána jako péče stálá, dlouhodobá, což je v rozporu např. s institutem tzv. profesionální pěstounské péče (pěstounská péče na přechodnou dobu jako zaměstnání), pro kterou ve společnosti není dostatečné pochopení. Jak ukazují systémy péče zkoumaných zemí, pro uspokojení potřeb dětí je zapotřebí

flexibilního systému zahrnujícího rozličné formy péče, které plní rozdílné role v systému. Není tedy divu, že problematika je bez výraznější osvěty pro běžného člověka těžko srozumitelná a nejasná. To může mimo jiné mít vliv i na chybné předpoklady a neodpovídající motivaci nových pěstounů, popř. na obtížné získávání pěstounů. Stejně jako v Anglii a Walesu nebo Dánsku by bylo přínosné, pokud by společnost rozuměla pěstounské péči nikoliv jako náhradě za péči rodinnou, ale jako péči doplňující, která je součástí ostatních služeb a její prvořadou úlohou je pomoci nezaopatřenému dítěti.

Zvláštní význam v péči o dítě mají individuální plány dítěte, které jsou součástí péče především v Anglii i Dánsku. Jde o jejich komplexní pojetí, pravidelné přehodnocování, rychlé řešení, aktivní zapojení dítěte do rozhodování o budoucnosti, zapojení rodiny a blízkých do procesu, využívání nových metod (např. case studies, family group conferences, aj.).

Vzdělanost pěstounů je zajímavá v Dánsku, kde až polovina z nich má vzdělání v sociální oblasti (např. jako sociální pedagogové). Koneckonců i v dánské populaci je více než v jiných zemích zakořeněn názor, že pěstouni by specifické vzdělání měli mít.

ČR se vydala cestou novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který však vycházel ze zcela jiných myšlenkových principů, než které jsou v současnosti prosazovány (ústup od ústavní péče atd.). I pro docílení změny vnímání náhradní rodinné péče v ČR by bylo vhodnější přijmout zcela novou právní úpravu.

Z možných doporučení k inspiraci pro dobrou praxi náhradní rodinné péče v České republice bude vycházet náš kvalitativní výzkum v organizacích poskytujících služby zájemcům o náhradní rodinnou péči. Ve svých rozhovorech se s pracovníky daných organizací budeme zamýšlet nad tím, se kterými doporučeními ze závěru tohoto výzkumu:

A) souhlasí a doporučili by je také

B) jsou jimi v současnosti již naplňovány v praxi

C) nepovažují je za nutné ani přínosné pro budoucí zlepšení své práce s klienty

(NOVÁK, Ondřej et al.2013)

4.2 Metodologie výzkumu

Výzkumná část diplomové práce navazuje na její teoretickou část. Tématem je zjištění současného stavu poskytování sociálních služeb pro zájemce o náhradní rodinnou péči ve Zlínském kraji a spokojenost klientů s těmito službami.

4.3 Výzkumný problém

Vztahovým výzkumným problémem bude pokus o zodpovězení si otázky:

„Je rozdíl ve spokojenosti s aktuálním stavem služeb pro pěstouny mezi organizacemi uzavírajícími dohody o výkonu pěstounské péče a samotnými pěstouny?“

V kvalitativní části výzkumu zjišťujeme rozdíly či shody mezi doporučeními v závěrečné zprávě zahraničního výzkumu Střediska náhradní rodinné péče, jako možné inspirace pro praxi poskytování služeb klientům náhradní rodinné péče v České republice a mezi náměty pracovníků organizací uzavírajících dohody o výkonu pěstounské péče.

Cílem kvantitativního výzkumu je zjištění míry spokojenosti pěstounů se stávajícími službami pro ně.

4.4 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumné části diplomové práce je prozkoumat spokojenost s aktuálním stavem zajištění služeb pro pěstouny a ostatní zájemce o náhradní rodinnou péči ve Zlínském kraji pohledem dvou skupin respondentů, tedy pracovníků organizací uzavírajících dohody o výkonu pěstounské péče a klientů těchto služeb zodpovězením výzkumných otázek a ověřením platnosti k nim se vztahujících hypotéz:

H1 Existují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů různých forem pěstounské péče.

H2 U pěstounských rodin s vlastními dětmi klesá poptávka po konzultacích s psychologem.

H3 U pěstounských rodin s dalším dítětem v péči roste poptávka po dostupnosti služeb.

H4 Pěstounské rodiny využívající podpory farnosti nebo církevních organizací při péči o dítě v péči mají nižší poptávku po službách.

4.5 Druh výzkumu.

Danou problematiku jsme se rozhodli zkoumat smíšeným výzkumem.

V kvantitativní části jsme využili metodu dotazníku, v kvalitativní části metodu rozhovoru.

4.6 Výzkumný vzorek

U našeho výzkumu jsme zvolili záměrný výběr respondentů v jeho kvantitativní části. Jde o pěstouny, kteří vykonávají příbuzenskou nebo dlouhodobou pěstounskou péči a mohou tedy nejlépe zhodnotit, jak jsou se službami pro ně spokojeni. Dotazníky vyplnili pěstouni vzdělávající se v nízkoprahovém centru R – EGO a to počtem pěti pěstounů díky ochotě vedoucí pracovnice zařízení ve Slavičíně a v rodinném centru Kaštánek ve Valašských Kloboukách. Psycholožka vedoucí rodinné centrum byla zároveň ochotnou odbornou poradkyní při vytváření dotazníku pro pěstouny a získala pro tento výzkum důvěru šesti pěstounů. V obou částech výběrového vzorku odpověděla přibližně polovina dotazovaných respondentů. Vzdělávání probíhá přibližně jednou za dva měsíce a neměli jsme již možnost dalšího setkání pěstounů při vzdělávání ani na jiných místech Zlínského kraje využít vzhledem k termínu odevzdání této práce.

Pomoc přislíbily také dvě organizace vzdělávající pěstouny ve Zlíně, ale z důvodu možného porušení anonymity pěstouni jedné z nich nechtěli elektronicky dotazníky vyplnit. Druhá organizace zdůvodnění nezaslání domluvených odpovědí na dotazníky nezaslala. Jsme si vědomi malého počtu respondentů, ale vzhledem k malému počtu zájemců o pěstounskou péči nebylo možné získat do vzorku vyšší počet pěstounů. Ve výsledcích výzkumu se to zákonitě projeví, čehož jsme si vědomi a v komentáři výsledků toto zohledníme.

Pro kvalitativní výzkum jsme zvolili také záměrný výběr respondentů. Jedná se tedy o subjektivní výběr, kdy vybíráme do vzorku typické jedince a těmi jsou zaměstnanci organizací uzavírající s pěstouny dohody o výkonu pěstounské péče. Je u nich záruka

znalosti aktuálního stavu služeb nabízených pěstounům. Ze šesti doprovázejících organizací, které byly osloveny a požádány o rozhovor při výzkumu, se jej zúčastnily dvě organizace – Strop Zlín a Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy Zlín. Ze 13 pracovišť OSPOD ve Zlínském kraji byl vybrán jeden zástupce díky rozhovoru s pracovníci OSPOD Valašské Klobouky. Celkem tedy v kvalitativní části odborné práce využíváme tři rozhovorů se zaměstnanci organizací uzavírajících s pěstouny smlouvy o poskytování pěstounské péče.

4.7 Metody získávání dat a analýza dat

V kvantitativním výzkumu zjistíme požadované informace pomocí dotazníků, které vyplní pěstouni v době vzdělávání. Vzor dotazníku je umístěn v příloze P II této práce.

V kvalitativním výzkumu se při strukturovaných rozhovorech 3 oslovení zaměstnanci organizací poskytujících služby zájemcům o náhradní rodinnou péči budou rozhodovat o zařazení jednotlivých návrhů ze závěru zahraničního výzkumu Střediska náhradní rodinné péče, o.s. pro praxi v ČR do tří různých skupin podle svých praktických zkušeností.

Zahraněční výzkum Střediska náhradní rodinné péče, o.s. vychází z výzkumů náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku a je podrobněji popsán v úvodu praktické části této práce.

Vyplývají z něj doporučení pro Českou republiku uvedená v příloze P I a ta jsou výchozími opěrnými body pro zjišťování aktuálního stavu dotýkajícího se služeb pro pěstounské rodiny ve Zlínském kraji. Strukturované interview se blíží svou povahou vlastnostem dotazníku a dá se podobně vyhodnocovat. V našem výzkumu to znamená, že pracovníci organizací uzavírajících smlouvy o výkonu pěstounské péče s pěstouny odpoví, jak vnímají oni aktuální situaci ve Zlínském kraji a rozřídí do tří skupin závěry zahraničního výzkumu podle toho: A) se kterými čísly návrhů pro inspiraci souhlasí, aby byly do praxe prosazovány, B) která čísla inspirativních návrhů už jsou při jejich práci uplatňována a C) která z čísel naopak nepovažují za potřebné návrhy pro praxi dané organizace. Z komentářů 31 doporučení budou vytvořena aktuální doporučení týkající se Zlínského kraje díky specifickým zkušenostem každé z pracovníků dotazovaných organizací. Výsledná troje rozdělení budou vzájemně porovnána metodou selektivního kódování a podobně jako u metody kontrastu popsány shody všech tří zástupců organizací uzavírajících dohody o výkonu pěstounské péče.

Budou také shrnuta všechna doporučení, která od dotazovaných tří pracovníků v rozhovorech zazní jako doporučení vhodná pro praxi ve Zlínském kraji podložena aktuálním stavem jejich konkrétních zkušeností v dané části Zlínského kraje popsanych v rozhovorech s nimi.

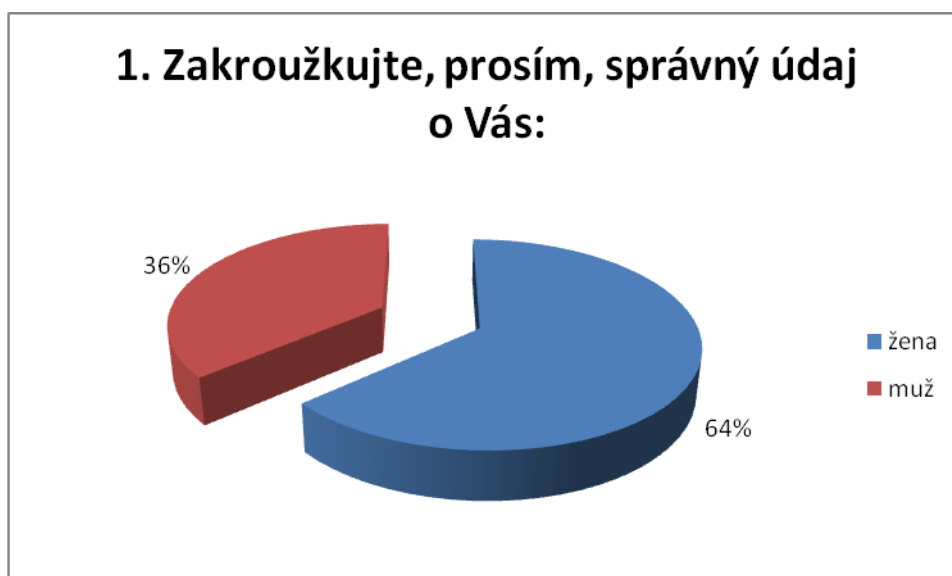
5 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

Pomocí dotazníků se pokusíme zjistit spokojenost pěstounů s existujícími službami pro ně. Grafy nám zobrazí odpovědi pěstounů. Na závěr jsou verifikací vyhodnoceny stanovené hypotézy pomocí chí-kvadrátu pro kontingenční tabulku.

5.1 Vyhodnocení dotazníku

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 11 respondentů z řad pěstounů.

Dotazníky byly vyhodnoceny a získaná data převedena do grafické podoby. Získané hodnoty byly přepočítány na údaje v procentech.



Graf 1: Pohlaví respondentů

Z uvedeného grafu je patrné, že převažující skupinu respondentů tvoří ženy, kterých je 7 (64 %), a menší zastoupení mají muži 4 (36 %). Nemusí to být nutně tím, že by mužů byla mezi pěstouny polovina v poměru k ženám, ale je možné, že při vyplňování dotazníků u některých pěstounských párů byly aktivnější ženy coby respondenti výzkumu a odpovídaly za oba členy páru. Vzhledem k zachování jejich anonymity jsem tuto skutečnost nebyla schopna zjistit přesně. Dané zjištění je také příčinou nemožnosti využít tuto otázku k zamýšlenému ověření hypotézy týkající se souvislosti spokojenosti pěstounů se službami pro ně v závislosti na jejich pohlaví.



Graf 2: Forma pěstounské péče

Ze zkoumaného vzorku dotazovaných vykonává převážná část 7 (64%) dlouhodobou a zbytek 4 (36%) příbuzenskou formu pěstounské péče. Jiné formy pěstounské péče nebyly mezi dotazovanými zjištěny. Tato otázka byla položena z důvodu srovnání spokojenosti pěstounů s přípravou na péči v závislosti na typu pěstounské péče. U pěstounů vykonávajících příbuzenskou pěstounskou péči, kterých je ve zkoumaném vzorku asi třetina dotazovaných, neexistuje ze zákona povinnost absolvovat přípravu pěstounů, a proto nebylo možno tuto otázku využít k ověření plánované hypotézy týkající se souvislosti formy pěstounské péče a spokojenosti s přípravou na péči.



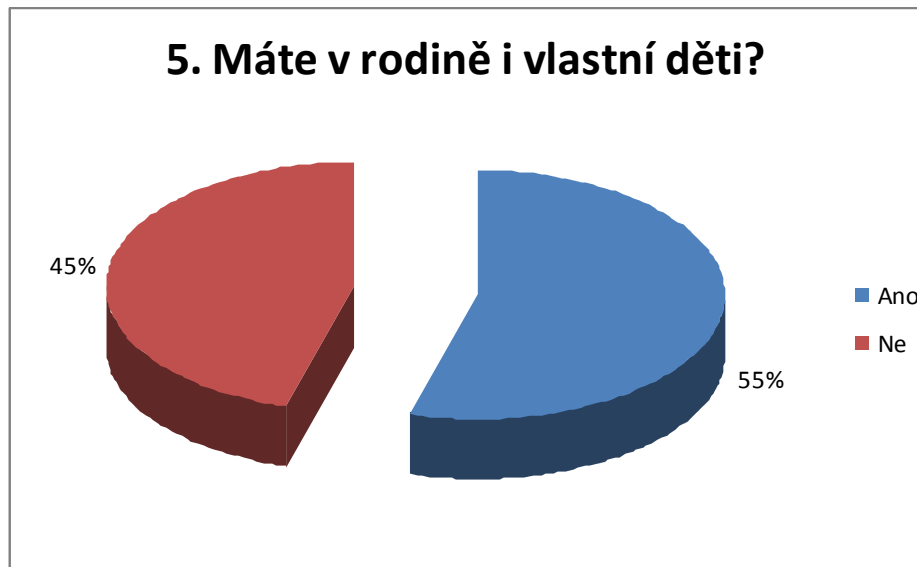
Graf 3: Další dítě v adopci či pěstounské péči

Na tuto otázku odpovědělo 7 pěstounů (64 %), že mají další dítě v adopci či pěstounské péči, 3 pěstouni (27%) nemají a 1 (9%) pěstoun tuto otázku nezodpověděl. Dvě třetiny respondentů tedy má v péči více dětí a stoupá u nich předpoklad zájmu o nabízené služby.



Graf 4: Délka pěstounské péče v letech

Jeden dotazovaný vykonává pěstounskou péči 4 roky, další 7 let, další dva 9, 10 a 18 let a 3 pěstouni 2 roky. Tři dvojice shodné délky péče zřejmě tvoří tři pěstounské páry, které jsou identifikovatelné shodnými údaji o nich, ale nemají shodné odpovědi týkající se některých požadavků na konkrétní služby pro ně.



Graf 5: Vlastní děti v pěstounské rodině

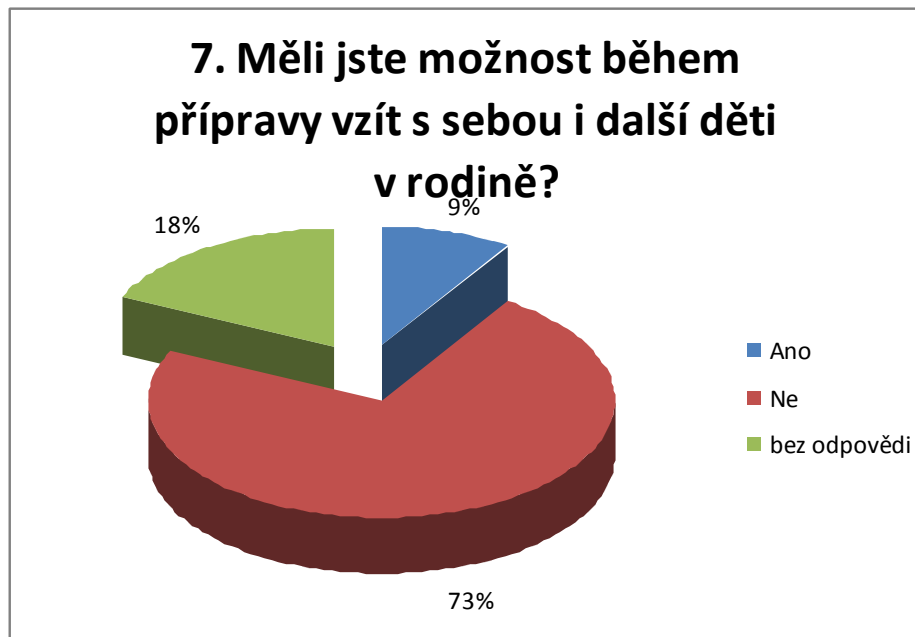
Na tuto otázku odpovědělo 6 (55%) pěstounů tak, že vychovávají spolu s dětmi v pěstounské péči i děti vlastní, zbytek 5 (45%) pěstounů vychovává pouze děti v pěstounské péči. U skupiny pěstounů s vlastními dětmi je možno sledovat zájem o konzultace psychologa pro děti téměř u všech pěstounů (u 5 ze 6).



Graf 6: Organizace zajišťující přípravu na výkon pěstounské péče

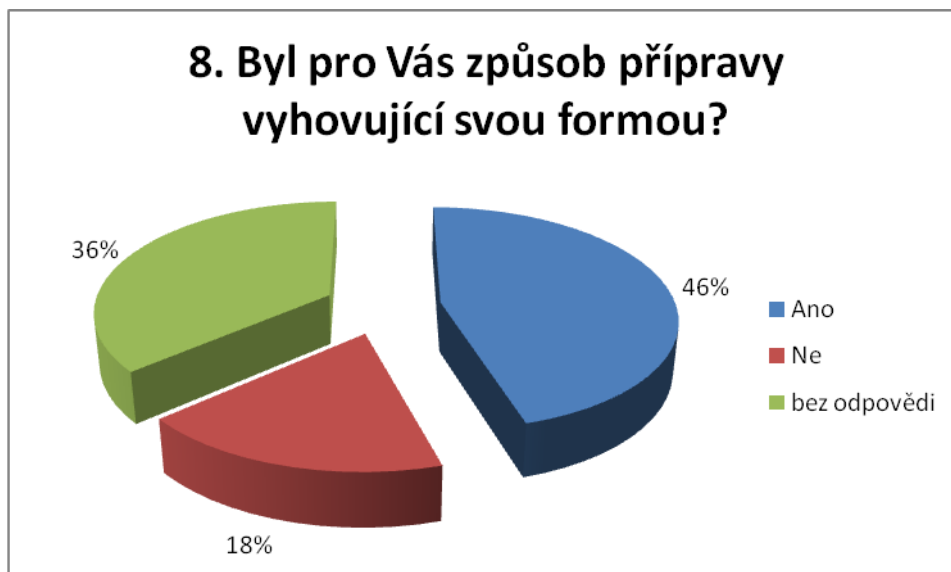
Nejvíce dotazovaných 4 (37%) připravoval na výkon pěstounské péče Trialog Brno, 3 (27%) Soc. odbor Luhačovice, ale u těchto odpovědí se nejedná o přípravu v podobě

vzdělávání, ale o vyřizování příbuzenské pěstounské péče bez nutnosti přípravu pěstounů absolvovat. 2 (18%) dotazovaní prošli přípravou v Centru NRP Brno, jeden dotazovaný byl připraven v organizaci STROP Zlín a jeden dotazovaný uvedl odpověď „bez přípravy“, a to v případě dalšího respondenta vykonávajícího příbuzenskou pěstounskou péči.



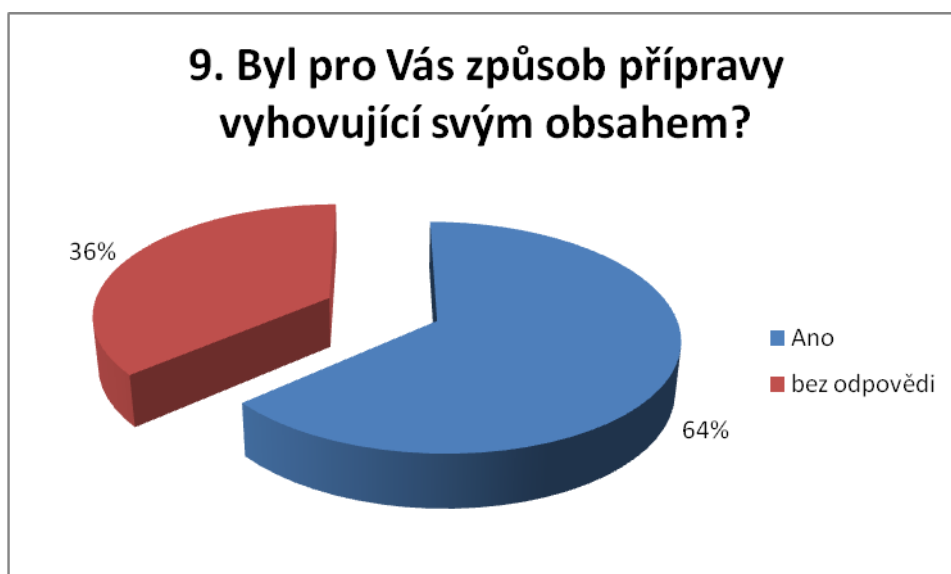
Graf 7: Přítomnost dalších dětí při přípravě na pěstounství

Značná část dotazovaných 8 (73%) uvedla, že neměla možnost mít při přípravě na pěstounství další své děti, jeden dotazovaný (10%) tuto možnost měl, zbývající dva neodpověděli.



Graf 8: Vyhovující forma přípravy

Na tuto otázku odpovědělo kladně 5 (46%) dotázaných, což je téměř polovina dotázaných, 2 (18%) dotázaní nebyli spokojeni s formou přípravy a 4 (36%) neodpověděli.



Graf 9: Vyhovující obsah přípravy

Většina dotázaných - 7 (64%) - hodnotí obsah přípravy kladně, zbývající 4 (36%) neodpověděli. V chybějících odpovědích se promítá také fakt neabsolvování přípravy příbuzenskými pěstouny.



Graf 10: Vyhovující místo přípravy

Pro 3 (27%) dotázané bylo místo přípravy vyhovující, další 4 (37%) dotázaní nebyli s místem přípravy spokojeni a to konkrétně v Brně, zbývající 4 (36%) neodpověděli. Odráží se zde okolnost vzdálenosti místa přípravy na pěstounskou péči, protože bližší místa k výběru dříve možná nebyla.



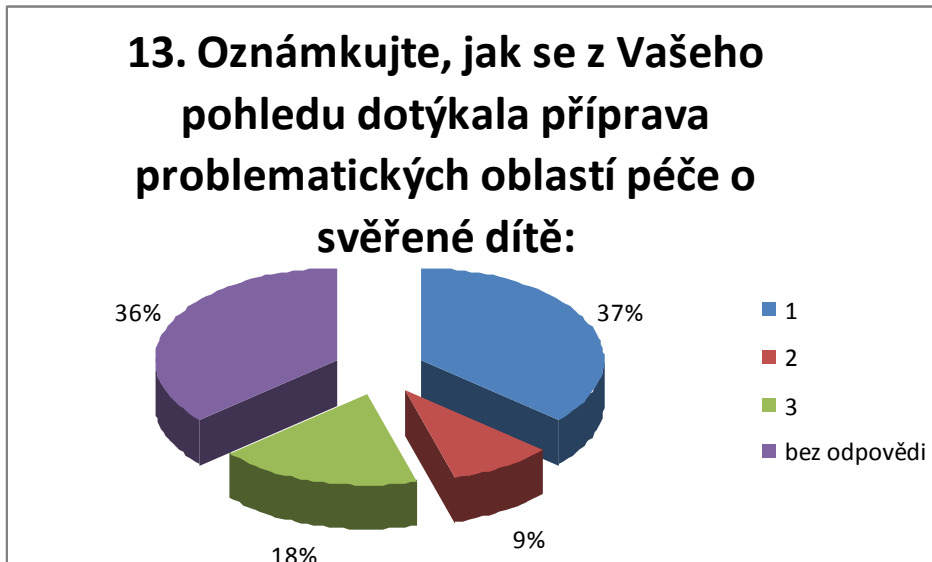
Graf 11: Vyhovující čas přípravy

Čas přípravy vyhovoval 5 (46%) dotázaným, nevyhovoval 2 (18%) a 4 (36%) neodpověděli.



Graf 12: Hlídaní dětí během přípravy

Pro významnou část dotázaných 5 (46%) by byla zajímavá možnost hlídání dětí během přípravy na pěstounskou péči, 3 (27%) pěstouni tuto službu nevyžadují a 3 (27%) dotázaní neodpověděli. Jde tedy o službu, o kterou by byl téměř u poloviny dotazovaných pěstounů během jejich přípravy na péči zájem.



Graf 13: Hodnocení přípravy problematických oblastí péče

Z dotazovaných hodnotí 4 (36%) přípravu problematických oblastí péče o svěřené dítě známkou 1, známkou 2 hodnotí přípravu 1 (9%) dotázaný, známkou 3 hodnotí přípravu 2 (18%) dotázaní a 4 (36%) dotázaní neodpověděli. Je tedy možnost zlepšení přípravy na pěstounskou péči, ale nedovídáme se v čem, a to z důvodu nezodpovězení následující otázky číslo 14 většinou respondentů. Podle mínění psychologů vzdělávající pěstouny tyto

nejdou příliš ochotní odpovídat na otevřené otázky, které jsme do dotazníku zařadili jen v minimálním počtu. Daná nechuť pěstounů tvořit různé odpovědi může být důvodem výsledku následující odpovědi.

Na **otázku č. 14.** „Co podle Vás v přípravě chybělo?“ neodpověděla většina respondentů žádnou odpověď, 1 dotazovanému „nechybělo nic“, další si po 10 letech již přesně nevzpomíná a 1 respondent vnímal přípravu jako „zahrnující mnoho užitečných informací“, což je po 10 letech od průběhu přípravy velmi pozitivní hodnocení.



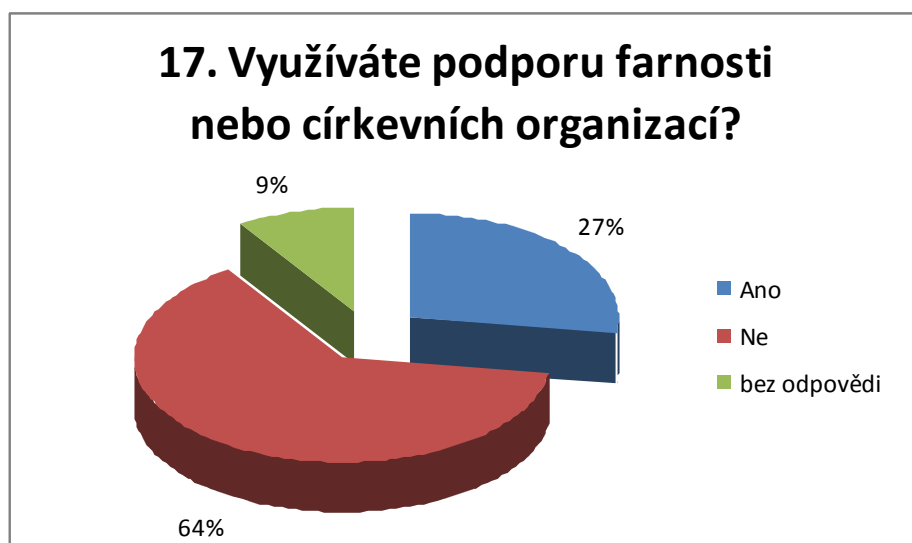
Graf 14: Vztah k dítěti před převzetím do péče

Převážná část dotazovaných 7 (64%) dítě před převzetím do péče neznala a týká se to zejména dlouhodobých pěstounů, 4 (36%) dítě již znali, jelikož jsou to příbuzní dítěte, v jednom případě znal dítě předem i pěstoun u dlouhodobé pěstounské péče.



Graf 15: Vyhovující délka každoročního vzdělávání

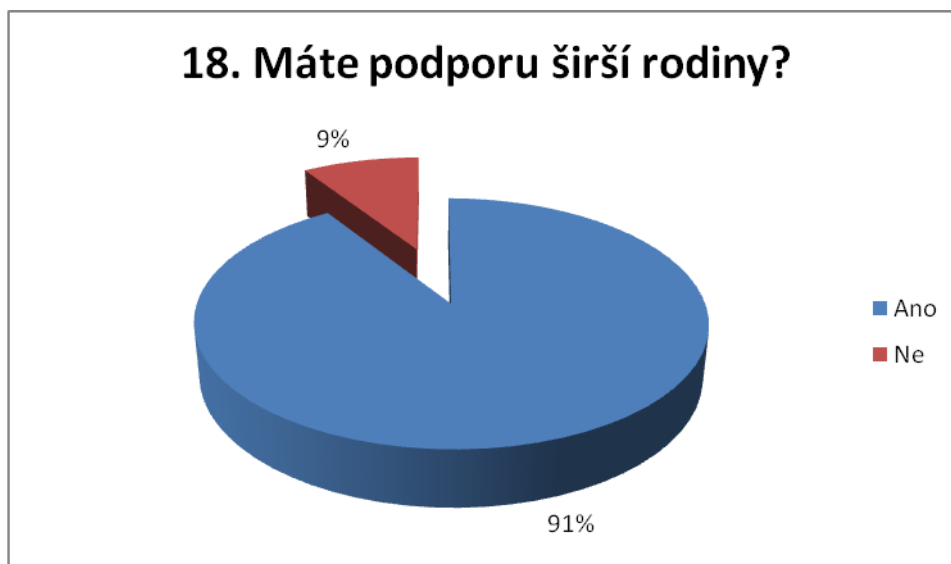
Třetina pěstounů by volila zkrácení doby každoročního vzdělávání. Jedná se zejména o více než 10 let o dítě pečující pěstouny s dlouhodobou pěstounskou péčí. Čtvrtina respondentů jsou zastánci zachování současné uzákoněné délky každoroční přípravy pěstounů 24 hodin za rok (jsou pěstouni s příbuzenskou péčí, kteří mají o vzdělání zájem pro zdokonalení se v péči i pro možnost sdílení svých těžkostí s ostatními pěstouny, jak shrnuje vzdělávací psycholog).



Graf 16: Podpora církevních organizací

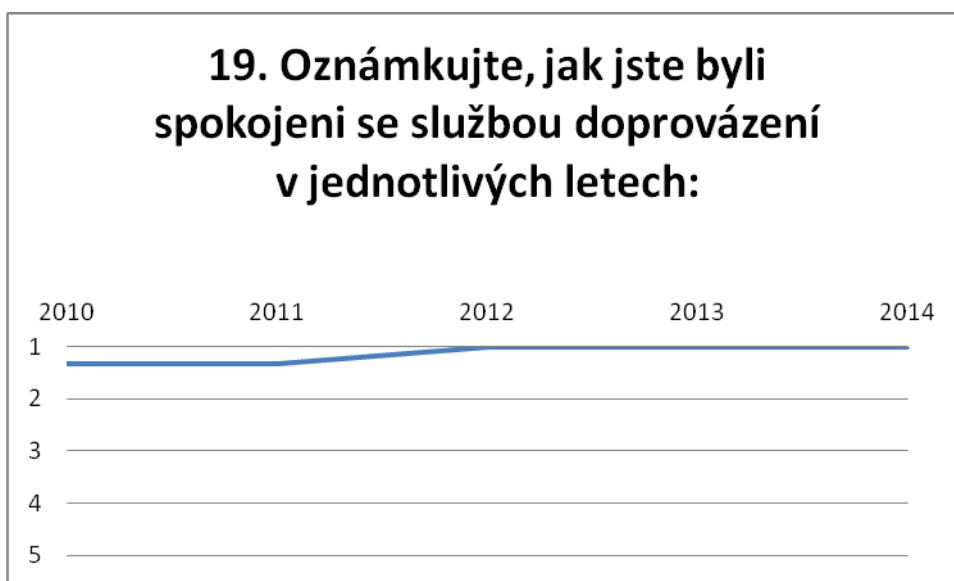
3 (27%) pěstouni využívají podpory farnosti s nabídkou služeb pro všechny farníky, nikoli jen pro pěstouny zvlášť. Je zde nutný předpoklad věřících pěstounů, kterých je ve

Valašských Kloboukách podle jejich vzdělávací většina. Dále je u této podpory dosaženo i nevyčleňování pěstounů a dětí v jejich péči z běžné populace, což některým pěstounům (a zejména dětem v pěstounské péči) vadí. 7 (64%) pěstounů podporu farnosti nevyužívá a 1 (9%) pěstoun na tuto otázku neodpověděl.



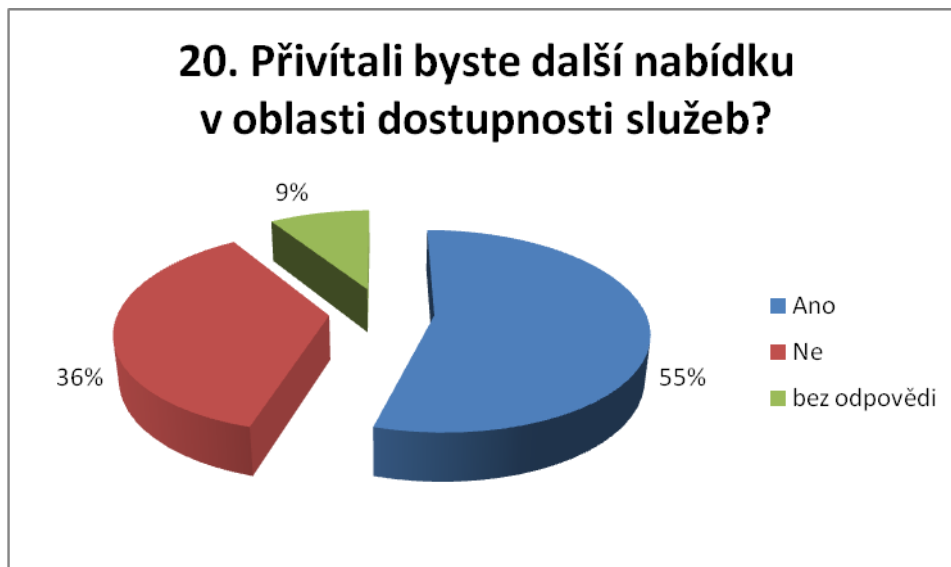
Graf 17: Podpora širší rodiny

10 (91%) pěstounů z 11 podporu širší rodiny cítí a je to pro jeho snahu o zajištění rodinného zázemí pro děti bez možnosti zažívat jej ve své biologické rodině pravděpodobně to nejdůležitější pro umožnění zdárného vývoje dítěte. Pravděpodobně je to pomoc pro pěstouny důležitější, než služby garantované státem. Bez podpory širší rodiny je v našem výběrovém vzorku jen 1 (9%) pěstoun.



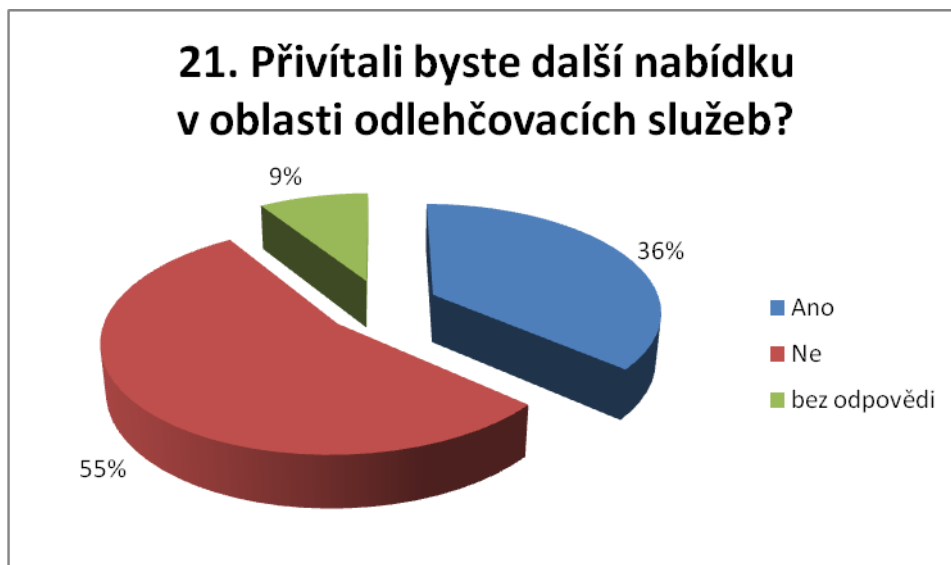
Graf 18: Hodnocení spokojenosti se službou doprovázení

Z grafu je patrná zvyšující se spokojenost se službou doprovázení. Od roku 2012 je spokojenost maximální, hodnocení známkou výborná signalizuje spokojenost pěstounů se službou ještě před uplatněním změn díky novele zákona o sociálně právní ochraně dětí od 1. 1. 2013.



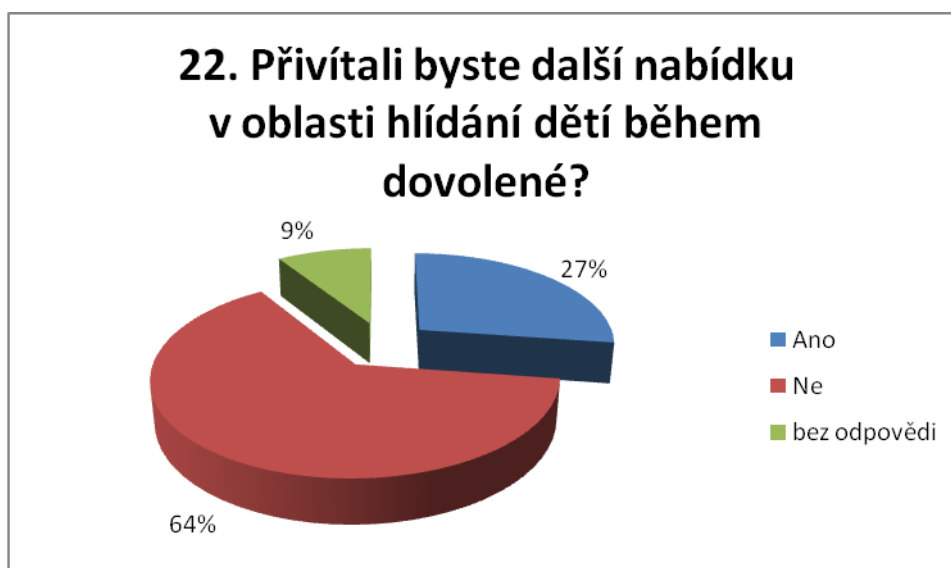
Graf 19: Zájem o dostupnost služeb

Více než polovina, tedy 6 (55%) pěstounů, by zlepšení v dostupnosti služeb přivítalo, 4 (36%) respondenti jsou se stávajícím stavem spokojeni a 1 (9%) dotaz nezodpověděl.



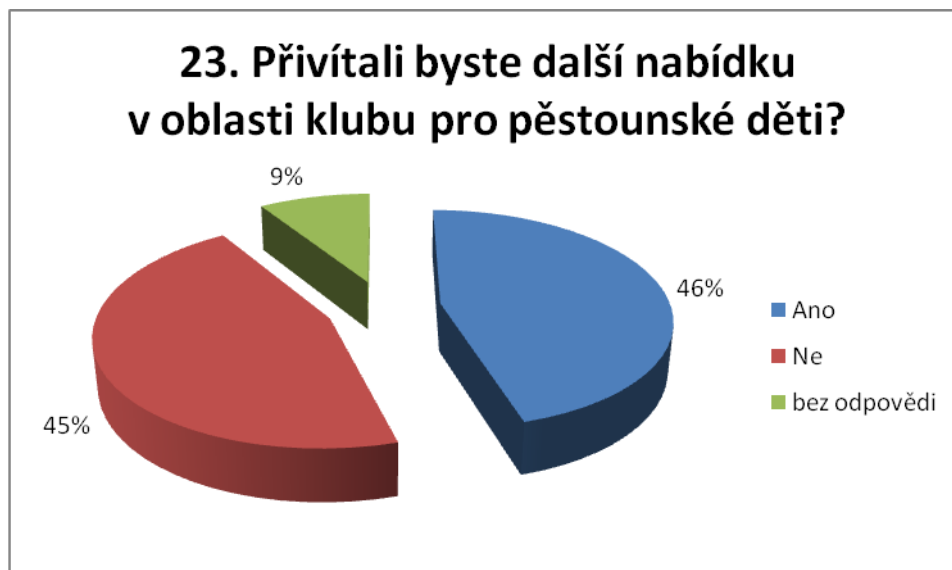
Graf 20: Zájem o odlehčovací služby

Jen 4 (36%) respondenti by odlehčovací služby rádi vyhledali, 6 (55%) je neshledává jako potřebné a 1 (9%) neodpověděl.



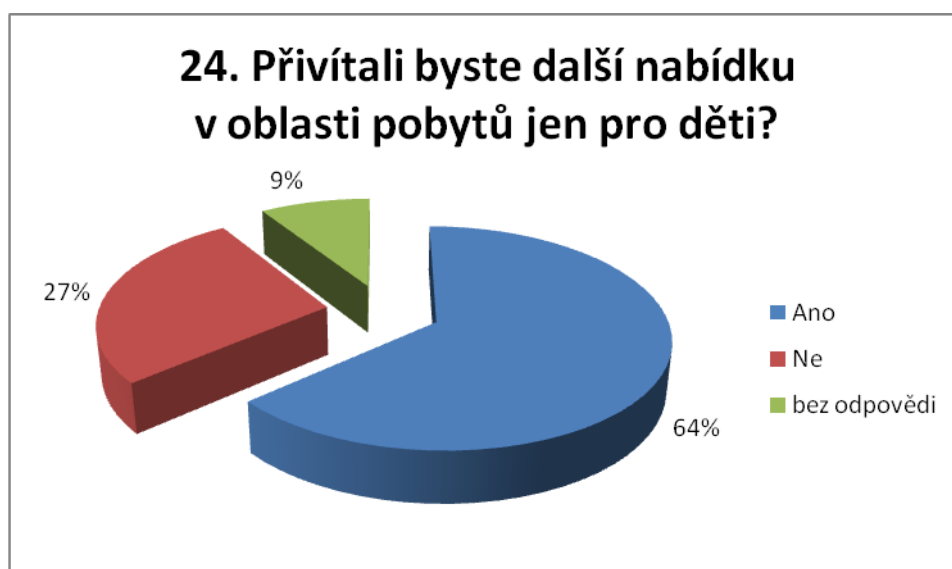
Graf 21: Zájem o hlídání dětí během dovolené

Jen 3 (27%) pěstouni by během dovolené hlídání dětí v péči přivítali, ale 7 (64%) o tuto službu zájem nemá a 1 (9%) pěstoun neodpovídá.



Graf 22: Zájem o klub pro pěstounské děti

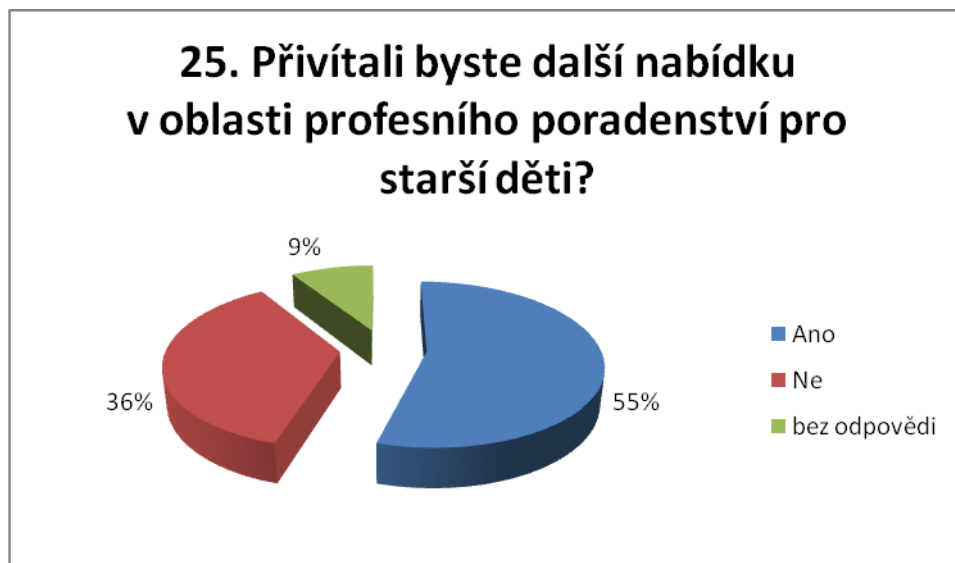
Vyrovnaný počet respondentů by klub pro pěstounské děti přivítal i ne - 5 (45%) a 5 (45%), 1 (9%) opět neodpověděl. Vyrovnanost je možná dána snahou o zapojení pěstounských dětí do kolektivu, ale respondenti zároveň nevitají vyčleňování pěstounských dětí z běžné dětské populace.



Graf 23: Zájem o pobyty pro děti

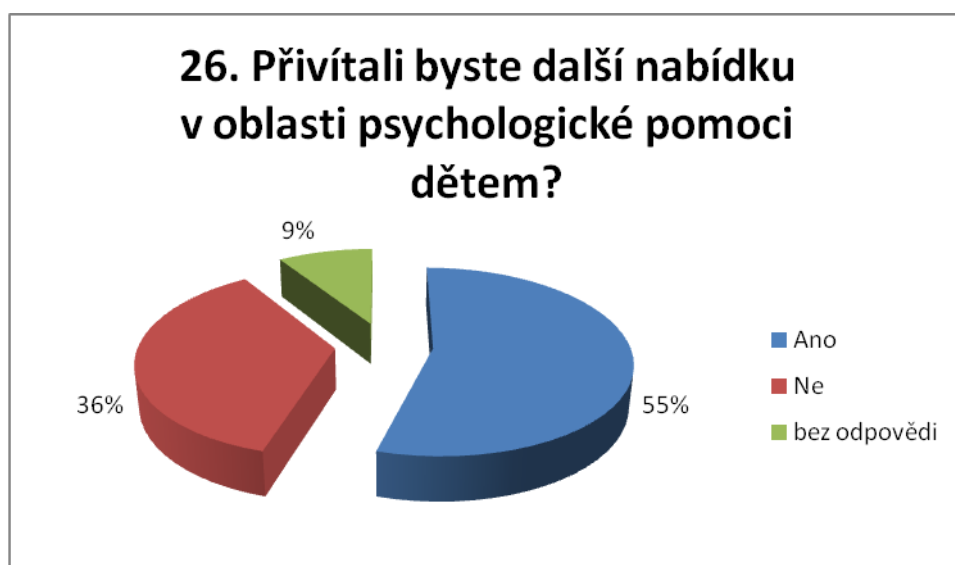
7 (64%) pěstounů by přivítalo možnost pobytů pro děti, což v podobě hrazených letních táborů v nabídce některých organizací existuje. Je proto důležité z nabídky možných organizací uzavírajících smlouvy o pěstounské péči s pěstouny důkladně vybírat tu nejvhodnější skladbou nabízených služeb pro danou pěstounskou rodinu. Většina pěstounů

s kladnou odpovědí je z Luhačovicka, kde je o služby zájem, ale nejsou dostupné. 3 (27%) pěstouni o tyto pobyty zájem nemají a 1 (9%) na dotaz neodpověděl.



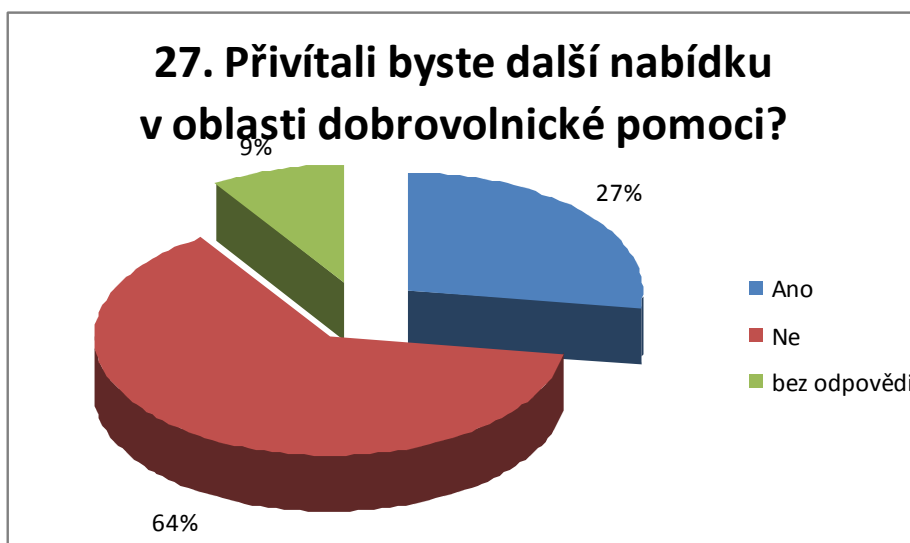
Graf 24: Zájem o profesní poradenství pro děti

6 (55%) respondentů má zájem o profesní poradenství pro starší děti, což odpovídá zájmu běžné populace o tento druh poradenství dané věkové skupiny žáků a studentů. V poslední době se tyto služby rozšiřují a pro celou populaci nabídka nabývá na dostupnosti, což je i pro pěstounské rodiny příznivý trend. 4 (36%) respondenti by zájem o službu neměli a poradenství nepotřebují, 1 (9%) pěstoun na dotaz neodpověděl.



Graf 25: Zájem o psychologickou pomoc pro děti

O konzultaci s psychologem pěstouni zájem mají v případě 6 (55%) respondentů, 4 (36%) pěstouni ji nepotřebují a (9%) neodpovídá.



Graf 26: Zájem o dobrovolnickou pomoc

O pomoc dobrovolníků mezi pěstouny většinou zájem není, jen 3 (27%) z nich by ji přivítali, zatímco 7 (64%) ji nepostrádá a 1 (9%) opět neodpovídá.

5.2 Verifikace hypotéz

Cílem dotazníkového šetření (viz příloha P II) bylo zjistit spokojenost klientů se stávajícími službami pro pěstouny a jejich vnímání legislativních změn. Zkoumali jsme spokojenost s přípravou na výkon pěstounské péče a dále jsme se zabývali otázkou poptávky po možných chybějících službách pěstounům. K naplnění tohoto cíle jsme si stanovili 4 hypotézy:

- H1 Existují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů různých forem pěstounské péče.
- H2 Existují rozdíly ve vnímání poptávky po konzultacích s psychologem u pěstounských rodin s vlastními dětmi a pěstounských rodin bez vlastních dětí
- H3 Existují rozdíly ve vnímání poptávky po dostupnosti odlehčovacích služeb u pěstounských rodin s dalším dítětem v adopci a pěstounských rodin bez dalších dětí.

- H4 Existují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů využívající podpory farnosti nebo církevních organizací a pěstounských rodin bez této podpory.

$H1_A$ Existují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů různých forem pěstounské péče.

$H1_0$ Nejsou rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů různých forem pěstounské péče.

Platnost výše uvedené hypotézy jsme si zjišťovali otázkami č. 2, 20-27, které jsou uvedeny v příloze s názvem PII Dotazník pro pěstouny ve Zlínském kraji. Pomocí testu chí-kvadrát jsme si ověřovali, zda forma pěstounské péče ovlivňuje poptávku chybějících služeb pro pěstouny.

Přivítali byste další nabídku v oblasti:	20. dostupnosti služeb		21. odlehčovacích služeb		22. hlídání dětí během dovolené		23. klubu pro pěstounské děti	
	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Příbuzenská péče	3 (1,8)	0 (1,2)	0 (1,2)	3 (1,8)	1 (0,9)	2 (2,1)	1 (1,5)	2 (1,5)
Dlouhodobá péče	3 (4,2)	4 (2,8)	4 (2,8)	3 (4,2)	2 (2,1)	5 (4,9)	4 (3,5)	3 (3,5)
Celkem	6	4	4	6	3	7	5	5

24. pobytů jen pro děti		25. profesního poradenství pro starší děti		26. psychologické pomoci dětem		27. dobrovolnické pomoci	
Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
3 (2,1)	0 (0,9)	1 (1,8)	2 (1,2)	3 (1,8)	0 (1,2)	0 (0,9)	3 (2,1)
4 (4,9)	3 (2,1)	5 (4,2)	2 (2,8)	3 (4,2)	4 (2,8)	3 (2,1)	4 (4,9)
7	3	6	4	6	4	3	7

Tabulka 1

Z pozorovaných a očekávaných četností jsme vypočítali hodnotu testového kritéria chí-kvadrát: $\chi^2 = 14,014$ (tabulka 1)

Vypočítanou hodnotu jsme srovnali s kritickou hodnotou $\chi^2(15) = 25,000$. Vzhledem k tomu, že hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, přijímáme nulovou hypotézu, **že nejsou rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů různých forem pěstounské péče.** Test významnosti jsme prováděli na hladině významnosti 0,05.

H_{2A} Existují rozdíly ve vnímání poptávky po konzultacích s psychologem u pěstounských rodin s vlastními dětmi a pěstounských rodin bez vlastních dětí

H_{20} Nejsou rozdíly ve vnímání poptávky po konzultacích s psychologem u pěstounských rodin s vlastními dětmi a pěstounských rodin bez vlastních dětí

Platnost výše uvedené hypotézy jsme si zjišťovali otázkami č. 5 a 26, které jsou uvedeny v příloze s názvem PII Dotazník pro pěstouny ve Zlínském kraji. Pomocí testu chí-kvadrát jsme si ověřovali, zda péče o vlastní děti v rodině ovlivňuje poptávku po konzultacích s psychologem.

Přivítali byste další nabídku v oblasti:	26. psychologické pomoci dětem	
	Ano	Ne
Vlastní děti v rodině:		
Ano	4 (3,6)	2 (2,4)
Ne	2 (2,4)	2 (1,6)
Celkem	6	4

Tabulka 2

Z pozorovaných a očekávaných četností jsme vypočítali hodnotu testového kritéria chí-kvadrát: $\chi^2 = 0,278$ (tabulka 2)

Vypočítanou hodnotu jsme srovnali s kritickou hodnotou $\chi^2 (1) = 3,840$. Vzhledem k tomu, že hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, přijímáme nulovou hypotézu, **že nejsou rozdíly ve vnímání poptávky po konzultacích s psychologem u pěstounských rodin s vlastními dětmi a pěstounských rodin bez vlastních dětí**. Test významnosti jsme prováděli na hladině významnosti 0,05.

H_{3A} Existují rozdíly ve vnímání poptávky po dostupnosti odlehčovacích služeb u pěstounských rodin s dalším dítětem v adopci a pěstounských rodin bez dalších dětí

H₃₀ Nejsou rozdíly ve vnímání poptávky po dostupnosti odlehčovacích služeb u pěstounských rodin s dalším dítětem v adopci a pěstounských rodin bez dalších dětí

Platnost výše uvedené hypotézy jsme si zjišťovali otázkami č. 3 a 21, které jsou uvedeny v příloze s názvem PII Dotazník pro pěstouny ve Zlínském kraji. Pomocí testu chí-kvadrát jsme si ověřovali, zda péče o další dítě v adopci ovlivňuje poptávku po odlehčovacích službách.

Přivítali byste další nabídku v oblasti:	21. odlehčovacích služeb	
	Ano	Ne
Další dítě v adopci		
Ano	4 (2,8)	3 (4,2)
Ne	0 (1,2)	3 (1,8)
Celkem	4	6

Tabulka 3

Z pozorovaných a očekávaných četností jsme vypočítali hodnotu testového kritéria chí-kvadrát: $\chi^2 = 2,857$ (tabulka 3)

Vypočítanou hodnotu jsme srovnali s kritickou hodnotou $\chi^2 (1) = 3,840$. Vzhledem k tomu, že hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, přijímáme nulovou hypotézu, **že nejsou rozdíly ve vnímání poptávky po dostupnosti odlehčovacích služeb u pěstounských rodin s dalším dítětem v adopci a pěstounských rodin bez dalších dětí**. Test významnosti jsme prováděli na hladině významnosti 0,05.

H4_A Existují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů využívající podpory farnosti nebo církevních organizací a pěstounských rodin bez podpory.

H4₀ Nejsou rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů využívající podpory farnosti nebo církevních organizací a pěstounských rodin bez podpory.

Platnost výše uvedené hypotézy jsme si zjišťovali otázkami č. 17, 20-27, které jsou uvedeny v příloze s názvem PII Dotazník pro pěstouny ve Zlínském kraji. Pomocí testu chí-kvadrát jsme si ověřovali, zda podpora farnosti nebo církevních organizací ovlivňuje poptávku chybějících služeb pro pěstouny.

Přivítali byste další nabídku v oblasti:	20. dostupnosti služeb		21. odlehčovacích služeb		22. hlídání dětí během dovolené		23. klubu pro pěstounské děti	
	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Podpora církevních organizací:								
Ano	1 (1,7)	2 (1,3)	1 (1,3)	2 (1,7)	0 (1,0)	3 (2,0)	1 (1,7)	2 (1,3)
Ne	4 (3,3)	2 (2,7)	3 (2,7)	3 (3,3)	3 (2,0)	3 (4,0)	4 (3,3)	2 (2,7)
Celkem	5	4	4	5	3	6	5	4

24. pobytů jen pro děti		25. profesního poradenství pro starší děti		26. psychologické pomoci dětem		27. dobrovolnické pomoci	
Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
1 (2,0)	2 (1,0)	2 (1,7)	1 (1,3)	0 (1,7)	3 (1,3)	1 (1,0)	2 (2,0)
5 (4,0)	1 (2,0)	3 (3,3)	3 (2,7)	5 (3,3)	1 (2,7)	2 (2,0)	4 (4,0)
6	3	5	4	5	4	3	6

Tabulka 4

Z pozorovaných a očekávaných četností jsme vypočítali hodnotu testového kritéria chí-kvadrát: $\chi^2 = 12,375$ (tabulka 4)

Vypočítanou hodnotu jsme srovnali s kritickou hodnotou $\chi^2(15) = 25,000$. Vzhledem k tomu, že hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, přijímáme nulovou hypotézu, **že nejsou rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů využívající podpory farnosti nebo církevních organizací a pěstounských rodin bez této podpory.** Test významnosti jsme prováděli na hladině významnosti 0,05.

5.3 Vyhodnocení kvantitativního výzkumu

Při ověřování stanovených 4 hypotéz jsme dospěli k závěru, ve kterém jsme nepřijali žádnou z nich, tedy podle našich výpočtů u zkoumaného vzorku:

- neexistují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů různých forem pěstounské péče.
- neexistují rozdíly ve vnímání poptávky po konzultacích s psychologem u pěstounských rodin s vlastními dětmi a pěstounských rodin bez vlastních dětí
- neexistují rozdíly ve vnímání poptávky po dostupnosti odlehčovacích služeb u pěstounských rodin s dalším dítětem v adopci a pěstounských rodin bez dalších dětí.
- neexistují rozdíly ve vnímání poptávky chybějících služeb u pěstounů využívající podpory farnosti nebo církevních organizací a pěstounských rodin bez této podpory

Jsme si vědomi nereprezentativnosti daného výsledku vzhledem k malému počtu získaných odpovědí respondentů.

Díky vyhodnocení dotazníků těchto respondentů jsme zjistili, že:

- příprava na výkon pěstounské péče vyhovovala respondentům obsahem, formou a časem, kdy probíhala
- příprava na výkon pěstounské péče nebyla vyhovující svým místem průběhu (Brno) a neumožněním vzít sebou i další děti v rodině, o což by měli pěstouni zájem
- příprava na výkon pěstounské péče byla oznámkována zaokrouhleně stupněm „chvalitebná“
- pěstouni by přivítali zlepšení služeb v oblasti hlídání dětí během přípravy
- třetina pěstounů by každoroční vzdělávání zkrátila, čtvrtina z nich by dnešní počet hodin zachovala
- více než polovina respondentů by přijala vyšší dostupnost služeb
- službu doprovázení hodnotí pěstouni od roku 2012 jen známkou „výborný“
- dvě třetiny pěstounů by přijalo nabídku pobytů jen pro děti, přibližně polovina z nich by volila nabídku klubu pro pěstounské děti, možnost profesního poradenství pro starší děti a psychologické konzultace pro děti

6 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

6.1 Vyhodnocení rozhovoru s psychologkou organizace Strop, o. p. s. Zlín

A) 1, 3, 9, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 26, 30

B) 2, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 19, 20, 29

C) 9, 10, 15, 22, 24, 27, 28, 31

7, 25 - bez komentáře („prázdná floskule“)

Doporučení psychologky občanské poradny zajišťující přípravy pěstounů pro praxi:

- sjednocení pod jedno ministerstvo
- sjednocení z hlediska institucí
- vzájemně korespondující zákonné úpravy
- sjednocení péče o ohrožené dítě v různých životních situacích
- jednat jako s partnery nejen s pěstouny, ale i s biologickými rodiči
- nezavádění celorepublikového registru dětí
- objektivní a ne černobílá informovanost veřejnosti o biologických rodinách
- nevhodnost mediální kampaně k získání nových zájemců o PP
- podpora „sousedského“ způsobu získávání nových zájemců o PP mezi známými pěstounů
- změna přístupu a pohledu odborníků i veřejnosti na biologické rodiče
- zlepšení využívání individuálních plánů
- změna přístupu k nově zaváděným metodám práce (rodinná studie, případová konference) díky kvalifikovanějším pracovníkům
- zapojení biologických rodičů do procesu rozhodování při řešení situace ohroženého dítěte
- vytvoření dostatečné sítě služeb pro všechny rodiny s dětmi, i pro původní, aby tam děti mohly zůstat
- zvýšení počtu odborných terapeutů a zlepšení terapeutické sítě služeb pro všechny rodiny

- nenutit děti k účasti na setkávání rodin a sdílení mezi dospělými
- respitní péče nejen pro pěstounské rodiny, ale také pro biologické rodiny s dětmi
- pokusit se o změnu pohledu na osvojení s důrazem na to, že se jedná o pomoc dítěti ve specifické situaci
- zlepšit úroveň vzdělávání u různých oborů vysokoškolského studia v oblasti NRP

6.2 Vyhodnocení rozhovoru se sociální pracovníci organizace Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy – Centrum NRP Zlín

A) 10, 23

B) 4, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 26, 31

C) 14, 20, 22, 24, 29, 30

1, 19 – není jasně zařaditelná, 6 – „uvidíme“, ostatní otázky nebyly zodpovězeny

Doporučení sociální pracovnice doprovázející organizace pro praxi:

- zlepšení komunikace mezi OSPOD a doprovázejícími organizacemi
- osvěta, propagace, objektivní informovanost veřejnosti o NRP a o PPPD
- zlepšení informovanosti o existujících službách
- zvýšení počtu a rozsahu služeb v regionu Luhačovic
- zřízení odlehčovacích služeb pro pěstouny pečující o zdravotně postižené děti
- respitní péče díky využívání pěstounů na přechodnou dobu v období čekání na dítě jako pomocné rodiny pro dítě odpočívajících dlouhodobých pěstounů

6.3 Vyhodnocení rozhovoru se sociální pracovníci pro NRP OSPOD Valašské Klobouky

A) 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 19, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31

B) 6, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 22

C) 8, 24, 29

Doporučení sociální pracovníce OSPOD pro praxi:

- sjednocení subjektů zabývajících se péčí o děti pod jedno ministerstvo
- jednotná zákonná úprava
- zvýšení časnosti pomoci a prevence
- zvýšení počtu a rozsahu služeb v regionu Valašských Klobouk
- zvýšení počtu pracovníků OSPOD (i terénních asistentů a sil na doučování dětí), zlepšení jejich vzájemné spolupráce a komunikace
- začlenění psychologa do týmu stálých pracovníků OSPOD
- podpora dětí při začleňování do samostatného života
- vyšší spolupráce zainteresovaných institucí
- provázanost péče sociálních pracovníků o dítě při změnách jeho životní situace
- existence nabídky služeb pro OSPOD
- zavedení celorepublikového registru dětí
- celostátní program pro OSPOD
- zvýšení povědomí o důležitosti OSPOD a NRP i o nové roli pěstounské péče
- zvýšení možnosti sanace biologické rodiny
- zvýšení počtu terapeutických a podpůrných služeb pro děti a pěstounské rodiny
- nevnucovat pěstounům pomoc, kterou by sami nechtěli a nenutit děti využívat služby
- rozvoj služeb, aktivit a podpory pro osvojitele ihned od začátku péče
- pomoc při oslovování veřejnosti a hledání pečovatелů o těžce umístitelné děti (poloromské a hendikepované či velké sourozenecké skupiny) dostupnými službami i zvýšeným finančním ohodnocením
- mediální propagace pěstounské péče
- zvýšení specializace odborníků pro problematiku NRP

6.4 Výsledky kvalitativní části

Shodné zařazení navrhovaných zahraničních doporučení pro praxi se objevilo u všech tří respondentů pro každou skupinu odpovědí vždy právě v jediném bodu.

U skupiny odpovědí A, se kterými návrhy dotazované odbornice souhlasí, je to návrh číslo 23: Pěstounům umožnit respitní péči v podobě institutu „pomocných rodin“.

Konkrétní vyjádření v rozhovorech zazněla těmito formulacemi:

- Bylo by toho zapotřebí nejen pro pěstouny, ale ještě více pro děti v rodině, zejména pro děti s vážným zdravotním postižením. Mohla by to být i jiná než rodinná forma respitní péče.
- Jako pomocná rodina by mohla být rodina pěstounů na přechodnou dobu, která v daném období nepečuje o žádné dítě, a mohli by zastoupit pěstouny pro dítě, o které je potřeba se starat v době, kdy si jeho pěstouni potřebují odpočinout. Je to období trvající někdy dva až tři měsíce a tím, že jsou pěstouni na přechodnou dobu ověřeni a schválení, mohou tu zastupovat odpočívající pěstouny kvalifikovaně.
- Důležitá je každá možná pomoc, o kterou by pěstouni sami stáli a kterou by si sami vybrali. Neměli by být do ničeho nuceni. Bylo by to možné i díky silné vazbě na farnost pěstounů a za předpokladu znalosti dobré respitní rodiny by neviděl respondent důvod ji k pomoci nevyužít.

U skupiny odpovědí B, které návrhy vnímají dotazované odbornice za již naplňované v praxi, je to návrh číslo 12: Oslovování, získávání, příprava a vzdělávání pěstounů.

Konkrétní vyjádření v rozhovorech zazněla těmito formulacemi:

- Systém odborné přípravy je vytvořený a prochází permanentními korekturami na základě zkušeností této organizace. Není tedy ničím strnulým a zákony pro to připravují naprosto bezproblémové podmínky. Ve Zlínském kraji nyní probíhá kampaň pro pěstouny na přechodnou dobu, kterých teď aktuálně není ještě dost, ale v poslední době o tuto formu požádalo tolik zájemců, že opravdu žádná kampaň není potřeba. Podle diskuse s kolegy doporučuje respondent příklon k „sousedskému“ náboru a oslovování pěstounů. U příslušníků církevních organizací to nyní tak proběhlo, po vzoru jedněch se odhodlali i další. Reklamy a kampaně jsou totiž zaměřeny na city a neodpovídají tolik realitě.
- Ve Zlínském a Královéhradeckém kraji nyní probíhají dvě kampaně souběžně. Měla by být na získávání především dlouhodobých pěstounů, protože pěstouni na přechodnou dobu se hlásí sami. Po absolvování přípravy je každoročně 24 hodin vzdělávání a je možno dobrovolně i více.

- OSPOD pěstouny nepřipravuje, ale vzdělává a má s tím výbornou zkušenost. Je snaha o propagaci a osvětu besedami pro veřejnost i články v regionálním tisku. Reakce formou dotazů z besed zpětně pracovnice OSPOD vyhodnocují, ale je to vše nad rámec běžné pracovní náplně a přibývá další zátěž.

U skupiny odpovědí C, které návrhy nepovažují dotazované odbornice za vhodné a potřebné pro praxi, je shodný pro všechny 3 respondenti návrh číslo 24: Rovné podmínky pro finanční podporu různých typů pěstounské péče. Konkrétní vyjádření v rozhovorech zazněla těmito formulacemi:

- V tuto chvíli si respondent myslí, že to nelze. Život rodin, které mají v dlouhodobé pěstounské péči dítě a život pěstounů na přechodnou dobu je prostě rozdílný. To je práce jako profese v tuto chvíli.
- Rovné podmínky ocenění dlouhodobých pěstounů stejně jako pěstounů na přechodnou dobu by stát asi finančně neutáhl.
- Tam, kde je zvýšená náročnost na péči o dítě by to mělo být lépe ohodnocené, než tam, kde je dítě zdravé či s menšími zdravotními a výchovnými problémy. Respondent by navrhnul stejné podmínky pro stejné typy pěstounské péče a různé pro různé typy péče.

6.5 Závěr kvalitativního výzkumu

Díky kvalitativnímu výzkumu je zřejmé, že nabídka služeb pro pěstouny je v různých částech Zlínského kraje různá. Ve Zlíně je počet organizací nabízejících tyto služby nejvyšší a klienti tak mají nejširší možnost výběru. Nejhorší situace ve Zlínském kraji je podle respondenta jednoho z rozhovorů díky nejnižšímu pokrytí poptávky služeb v regionu Luhačovic. Není zde dostatek organizací zajišťujících služby pro pěstouny. Ani situace v druhé sledované lokalitě není o mnoho lepší a také v regionu Valašských Klobouk je velký nedostatek nabízených služeb pro pěstounské rodiny.

ZÁVĚR

Cílem naší odborné práce bylo zodpovězení otázky: „Je rozdíl ve spokojenosti s aktuálním stavem služeb pro pěstouny mezi organizacemi uzavírajícími dohody o výkonu pěstounské péče a samotnými pěstouny?“

Z výsledků smíšeného výzkumu jsou zřejmé četné aktuální nedostatky, jež jsou vnímány odborníky zabývajícími se profesionálně náhradní rodinnou péčí ve Zlínském kraji. Mohli jsme vyslechnout kritiku všech tří odborníků týkající se nedostatečné práce s biologickou rodinou, její neúměrně malý respekt a podpora, kterému brání nejen nedostatek služeb pro ně, ale i zkreslený pohled na původní rodinu. Pokud by měla původní rodina takovou podporu jako rodina pěstounská, včetně nároku na respitní péči a podobně, mnohé dítě by své původní prostředí nemuselo vůbec opouštět. Pokud máme ve Zlínském kraji nedostatečné pokrytí službami pro pěstounské rodiny, nemáme téměř žádné pro sanaci rodiny původní. Zde je velký dluh naší společnosti a sociální systém založený na nápravě neutěšené situace nedostačujícími prostředky je zbytečný bez včasného zamezení vzniku nežádoucí situace předem. Rýsuje se nám zde také obrovský problém do budoucna, protože socializace jedince probíhající bezproblémovým způsobem je stále vzácnějším jevem ve společnosti. Na vzniklou situaci nereaguje ani náš sociální systém, v němž není přiznána patřičná důležitost OSPOD jeho posílením a uceleným programem řízení a propojení jednotlivých pracovišť v celé České republice. Přetížení jeho zaměstnanců a zkreslené či chybějící informace o práci tohoto odboru směřující k laické veřejnosti jsou velmi alarmující. Dalším palčivým problémem je nedostatečná odbornost profesionálů zajišťujících chod náhradní rodinné péče bez jejich úzké specializace v oboru NRP. Díky jejich nedostatečnému počtu se těžkosti ještě násobí. Je zde ale velký rozdíl mezi situací ve Zlíně, kde mají sociální pracovníci dokonce možnost opakovaně osobně porovnávat naši praxi se situací v Holandsku a v malých městech Zlínského kraje, kde podobné možnosti nemohou pracovníci v sociální sféře využívat a hlavně nemají možnost klientům nabízet služby v tak širokém rozsahu.

Zlepšující se situace dostupných služeb ale postupně přichází i na „venkov“ a spokojenost klientů má v dotazníkovém hodnocení stoupající tendenci v závislosti na přibývajícím datu letopočtu. Nové změny jsou úspěšně prověřovány a uváděny do praxe, a tak doufáme v jejich neustávající posun ke zlepšování pomoci dětem ve všech rodinách.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Analýza náhradní rodinné péče v České republice: Závěrečná zpráva. 2013. [online]. Institut projektového řízení a.s. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/16437/analyza_SNRP.pdf
- [2] Asociace náhradních rodin České republiky [online]. 2014 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.anrcr.cz/valasske-mezirici>
- [3] Centrum náhradní rodinné péče [online]. 2014 [cit. 2014-02-14]. Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, p. o. Dostupné z: <http://www.centrum-poradenstvi.cz/centrum-nahradni-rodinne-pece>
- [4] Dohody o výkonu pěstounské péče: Jak se žije s dohodami aneb Dohoda o výkonu pěstounské péče v praxi neziskové organizace. HOFROVÁ, Veronika. ČÍ JE DÍTĚ? [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/dohody-o-vykonu-pestounske-pec.html&comment=98>
- [5] Formy náhradní rodinné péče. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [online]. Praha: MPSV ČR, 2013, 2013-02-21 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>
- [6] HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
- [7] Katalog sociálních služeb ve Zlínském kraji [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Zlínský kraj. Dostupné z: <http://www.socialnisluzbyzk.cz/informace/3/>
- [8] Ke zneužití pěstounské péče dojít nemůže [online]. 2014 [cit. 2014-02-03]. <http://www.invarena.cz/?p=14455>
- [9] MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portal, 1999, 183 p. ISBN 80-717-8304-8.
- [10] Náhradní rodinná péče [online]. 2013 [cit. 2014-02-09]. STROP o.p.s. Dostupné z: http://www.strop-zlin.cz/nahradni_pece.php
- [11] Náhradní rodinná péče [online]. 2014 [cit. 2014-02-09]. DOMINO cz, o.p.s. Dostupné z: <http://www.idomino.eu>
- [12] NOVÁK, Ondřej, Jan PALEČEK, Olga ŠMÍDOVÁ-MATOUŠOVÁ, Filip VYSKOČIL, Jakub ZUMAN a Věduna BUBLEOVÁ. *Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku*. Vydání první. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2013. ISBN 978-80-87455-15-9.

- [13] *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2011, 81 s. ISBN 978-80-7421-039-6.
- [14] Právo na dětství. MPSV spouští kampaň na podporu pěstounské péče: Tisková zpráva. 2014 [cit. 2014-03-02]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17042/TZ_140114a.pdf
- [15] Proces zprostředkování. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [online]. Praha: MPSV ČR, 2013, 2013-02-21 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14502>
- [16] Respitní péče/Odlehčovací služba [online]. 2008 [cit. 2014-03-02]. Poradna náhradní rodinné péče. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/poradna/nasesluzby/cz/respitni-pece-odlehcovaci-sluzba/>
- [17] Rodina sv. Zdislavy [online]. 2014 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.rodina-zdislavy.cz>
- [18] Rodinné právo v novém občanském zákoníku [online]. 2013 [cit. 2014-03-22]. Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ČR. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf
- [19] ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-807-3673-185.
- [20] UNIE KOMPAS [online]. 2014 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.unko.cz>
- [21] Why social pedagogy matters for foster carers. The Guardian [online]. 2013-03-28 [cit. 2014-03-02]. ISSN 0261-3077. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/social-care-network/2013/mar/28/social-pedagogy-foster-care>
- [22] ZEŽULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

a.s.	Akciová společnost
ADHD	Hyperkinetická porucha
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí.
NRP	Náhradní rodinná péče.
o.p.s.	Obecně prospěšná společnost
o.s.	Občanská společnost
OSPOD	Odbor sociálně právní ochrany dětí.
Resp	Respondent
SPOD	Sociálně právní ochrana dětí

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1: Pohlaví respondentů	49
Graf 2: Forma pěstounské péče	50
Graf 3: Další dítě v adopci či pěstounské péči.....	51
Graf 4: Délka pěstounské péče v letech.....	51
Graf 5: Vlastní děti v pěstounské rodině	52
Graf 6: Organizace zajišťující přípravu na výkon pěstounské péče	52
Graf 7: Přítomnost dalších dětí při přípravě na pěstounství	53
Graf 8: Vyhovující forma přípravy	54
Graf 9: Vyhovující obsah přípravy	54
Graf 10: Vyhovující místo přípravy.....	55
Graf 11: Vyhovující čas přípravy	55
Graf 12: Hlídaní dětí během přípravy	56
Graf 13: Hodnocení přípravy problematických oblastí péče	56
Graf 14: Vztah k dítěti před převzetím do péče.....	57
Graf 15: Vyhovující délka každoročního vzdělávání	58
Graf 16: Podpora církevních organizací	58
Graf 17: Podpora širší rodiny.....	59
Graf 18: Hodnocení spokojenosti se službou doprovázení.....	60
Graf 19: Zájem o dostupnost služeb	60
Graf 20: Zájem o odlehčovací služby	61
Graf 21: Zájem o hlídání dětí během dovolené	61
Graf 22: Zájem o klub pro pěstounské děti.....	62
Graf 23: Zájem o pobyty pro děti	62
Graf 24: Zájem o profesní poradenství pro děti.....	63
Graf 25: Zájem o psychologickou pomoc pro děti	63
Graf 26: Zájem o dobrovolnickou pomoc.....	64

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	66
Tabulka 2	67
Tabulka 3	68
Tabulka 4	69

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: VÝCHODISKA PRO ROZHOVORY

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO PĚSTOUNY VE ZLÍNSKÉM KRAJI

PŘÍLOHA P I: VÝCHODISKA PRO ROZHOVORY

1. Nutná komplexnost právní úpravy
2. Pokračování v procesu deinstitutionalizace.
3. Široké vymezení problematiky: zahrnutí preventivní činnosti, podpory biologické rodině (nyní v ČR počátek náhradní péče až od okamžiku příchodu nezaopatřeného dítěte) až po osamostatňování dítěte.
4. Nalezení meziinstitucionální a mezioborové propojenosti a koordinace.
5. Navázání úzké spolupráce a dobré komunikace všech aktérů systému náhradní péče.
6. Vytvoření národních standardů pro všechny typy organizací a institucí.
7. Důsledné dodržování práv dítěte.
8. Ve vybraných oblastech přenesení působnosti na nižší složky samosprávy, které jsou schopny individuálního přístupu (v ČR chybí v tomto směru mezičlánek mezi kraji a obcemi s rozšířenou působností).
9. Přehlednosti a efektivitě systému by prospělo rovněž sjednocení oblasti náhradní péče pod jediné ministerstvo, úřad či instituci (přínosem by mohlo být také zavedení celorepublikového registru dětí).
10. Osvěta, propagace a objektivní informovanost veřejnosti o náhradní rodinné péči.
11. Prosazení nového pohledu na roli pěstounské péče.
12. Oslovování, získávání, příprava a vzdělávání pěstounů.
13. Podpora biologické rodiny (aby v ní dítě mohlo zůstat).
14. Hledání a zavádění metod, postupů a služeb pro práci s biologickou rodinou.
15. Stanovení limitů pro okamžité řešení situace ohroženého dítěte.
16. Využívání a vyhodnocování individuálních plánů.
17. Zavádění nových metod, např. případové studie a rodinné konference.
18. Zapojení dítěte a všech aktérů do procesu rozhodování při řešení situace ohroženého dítěte
19. Pěstouny vnímat jako významnou společenskou skupinu, která si zasluhuje respekt a společenskou prestiž, napomáhat tomuto obrazu mediální osvětou.
20. Pěstounům poskytovat průběžnou odbornou pomoc a podporu, trvalé vzdělávání, poradenské služby apod.
21. Vytvoření dostatečné sítě terapeutických a podpůrných služeb pro děti a pěstounské rodiny.
22. Podporovat sdílení s ostatními pěstounskými rodinami, sebebodpůrný systém pěstounů.

23. Pěstounům umožnit respitní péči v podobě institutu „pomocných rodin“.
24. Rovné podmínky pro finanční podporu různých typů pěstounské péče.
25. Rozvoj komunitního plánování.
26. Podpora osvojitelských rodin - podpůrné a terapeutické služby, vzdělávání, klubové aktivity, sdílení, podpora identity dítěte
27. Zajímavé kampaně, oslovení veřejnosti, využívání nových technologií.
28. Mediální propagace – TV spoty, rádio, tisk atd.
29. Vzdělávání pěstounů, příprava a posuzování přímo v rodinách.
30. Vytvořit studijní obor specializovaný pro náhradní rodinnou péči
31. Zabezpečení pěstounů (finanční, sociálně-právní, terapeutické aj.)

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO PĚSTOUNY VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Dobrý den,

zdravím Vás, obětavé jedince, kteří si svou snahou poskytnout rodinné prostředí pro svěřené děti právem zasluhujete obdiv a uznání nás ostatních.

Dovoluji si Vás dnes požádat o zodpovězení několika otázek v anonymním dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma Sociální služby pro zájemce o náhradní rodinnou péči ve Zlínském kraji. Ráda bych díky němu zjistila spokojenost vás pěstounů se službami, které jsou vám poskytovány. Zjištěné údaje budou vyhodnoceny a využity výhradně pro tuto práci a mohly by napomoci dalším zájemcům o pěstounskou péči zvýšením jejich informovanosti a návrhy na zkvalitnění daných služeb.

Přeji Vám hojnost dobrého pocitu naplnění Vaším posláním.

.....

1. Zakroužkujte, prosím, správný údaj o Vás:

Jste:

žena

muž

2. Zakroužkujte, kterou konkrétní formu pěstounskou péči vykonáváte:

příbuzenskou

dlouhodobou

na přechodnou dobu

jinou

3. Máte ještě další dítě v adopci či pěstounské péči?

Ano

Ne

4. Jak dlouho už jste pěstouny (celkově v letech)?

5. Máte v rodině i vlastní děti?

Ano

Ne

6. Která organizace zajišťovala Vaši přípravu na výkon pěstounské péče?

.....

7. Měli jste možnost během přípravy vzít s sebou i další děti v rodině?

Ano Ne

8. Byl pro Vás způsob přípravy vyhovující svou formou?

Ano Ne

9. Byl pro Vás způsob přípravy vyhovující svým obsahem?

Ano Ne

10. Byl pro Vás způsob přípravy vyhovující svým místem?

Ano Ne

11. Byl pro Vás způsob přípravy vyhovující svým časem?

Ano Ne

12. Přijali byste službu hlídání dětí během Vaší přípravy na pěstounskou péči?

Ano Ne

13. Označte (1- nejlepší, 5- nejhorší), jak se z Vašeho pohledu dotýkala příprava problematických oblastí péče o svěřené dítě:

.....

14. Co podle Vás v přípravě chybělo?

.....

15. Znal (- a) jste své svěřené dítě již před převzetím do péče?

Ano Ne

16. Jakou délku každoročního vzdělávání byste sami doporučili (v současnosti 24 hodin):

..... hodin

17. Využíváte podporu farnosti nebo církevních organizací?

Ano Ne

18. Máte podporu širší rodiny?

Ano Ne

19. Oznámujte (1- nejlepší, 5- nejhorší), jak jste byli spokojeni se službou doprovázení v jednotlivých letech:

2010	
2011	
2012	
2013	
2014	

Přivítali byste další nabídku v oblasti:

- 20. dostupnosti služeb
Ano Ne
- 21. odlehčovacích služeb
Ano Ne
- 22. hlídání dětí během dovolené
Ano Ne
- 23. klubu pro pěstounské děti
Ano Ne
- 24. pobytů jen pro děti
Ano Ne
- 25. profesního poradenství pro starší děti
Ano Ne
- 26. psychologické pomoci dětem
Ano Ne
- 27. dobrovolnické pomoci
Ano Ne

Děkuji Vám! Bohuslava Múdra, bmudra@seznam.cz